

פרק שרשה וארבעים

תשובה ומעשים טובים כתרם בפני הפורענות רבי עקיבא אומר
 נבראת התשובה וימין הקב"ה פשטה לכול שבים בכל
 יום ואומר שובו בני אדם. תדע לך כח הצדקה והתשובה. בא
 וראה מאתאב מלך ישראל שעשה תשובה גדולה שגול וחכם ורצח
 שנאמר הרצחתה וגם ירשת ושגח וקרא ליהושפט מלך יהודה והיה
 נתן לו מלכות ארבעים בכל יום ג'פ ובצום ובתפלה היה משכים
 ומעריב לפני הקב"ה והיה עומק בתורה כל ימיו. ולא חזר למעשיו
 הרעים עוד. ונרצית תשובתו שנאמר הראית כי נכנע אחאב מפני.
 ר' אבא אומר תדע לך כח התשובה סודו כלך ישראל שנשבע הקב"ה
 לאבות להרבות את זרעם ככוכבי השמים. בא דוד מלך ישראל למנות
 מספרם אמר לו הקב"ה דוד אני נשבעתי לאבות להרבות את זרעם
 ככוכבי השמים ואתה בא לבטל את דברי בשביך נתנה הצאן הזה
 למאכל ובשלש שעות נסלו מישראל ע' אלף איש. ר' שמעון אומר
 לא נסל מישראל אלא אבישי בן צרויה בלבד שהיה שקול במעשיו
 הטובים ובתורתו כנגד ע' אלף איש שנא' ויפול מישראל ע' אלף
 איש אנשים אין. כתיב כאן אלא איש. ונאמר וישמע דוד ויקרע
 בגדיו ולבש שק ואפר ונפל על פניו ארצה לפני ארון ברית ה'
 והיה מבקש תשובה לפני הקב"ה ואומר רבון כל העולמים אנכי הוא
 שחטאתי העבר נא חטאתי ונרצה תשובתו ואמר למלאך המשיחית
 בעם רב עצה הרף ידיך. ומה הוא רב אמר לו רב נפל מישראל. מה
 עשה המלאך לקח את חרבו וקנחה בסליתו של דוד. וראה דוד
 חרבו של מלאך המות והיה מרתיע בכל אבריו עד יום מותו שנאמר
 ולא יכור דוד ללכת לפניו לדרוש אלהים כי נבעת מפני חרב מלאך
 ה'. ר' יהושע אומר תדע לך כח התשובה בא וראה כמנשה בן
 חזקיה שעזבה כל תועבות רעות שבעולם והרבה לעשות הרע וחבא
 לאלהים אחרים שנאמר והוא העביר אה בנו באש בגיא בן הנם.
 והרבה לעשות הרע בעיני ה' להכעיסו. והוא יצא לירושלים מפרש
 יונים וזיבת לכל צבא השמים. ובאו שרי גדודי אשור ואחזו אותו
 במינקת ראשו והורידו אותו בבלה ונתנו אותו במחבת אש ושם קרא
 לכל אלהים אחרים שזבח להם ואין אחד מהם קורא אותו ולא עונה
 אותו. ומצילו אמר. אקרא לאלהי אבותי בכל לב אולי יעשה לי ככל
 גפלאותיו שעשה לאבי וקרא לאלהי אבותיו בכל לבו ונעתר לו ושמע
 תפלתו שנאמר ויתפלל אליו ויעהר לו. באותו שעה אמר מנשה אית
 דין ואית דין. בן עזאי אומר בא וראה כח התשובה מ"ש בן לקיש
 שהיה

באור מספיק

פרק מג תזנים ומעשים טובים כתרם כו'. אבות פרק ד'. ואם לא נלסל אס דכרי. שפי
 כמנין שזנס עין כרע, ר"ס אומר לא נלסל מישראל אלא כו', כרכות ס"ב ב':
 ומכו רב כו'. לא רצו לפרש כשזנסו מלשון רב לך. כלומר די ומספיק. דאס כן כוס לים
 לכפוז רב לך כנס כרף ידיך, יוכו שזאלוכו מכו רב, מפני מה לא כסיב רב לך, וכס"א
 בארבי ספרנישו חו"ל סמינח כנס מיוסר, דכתיב ויאמר למלאך כמשחית כנס רב, לכן פוישו
 בגמרא סס טול רב שניינסס. ושיעור ככתיב לשי דרשנס ויאמר למלאך כמשחית כנס רב
 פ' קח מי שזאל כנס רב וגדול בכניינסס, וסזאל סוכון: (ס) לקח אס מכוו וקנחס כסליסו של
 דוד. וסיונו שדרשינן סמוכיס, שסמיק לזס מתחיל עיני דויככוכו כנגדיו ולא יחס לו: ורזאס
 דוד חרבו כו'. ש"ס: פליס מוסור י"ס: כסריכס לזאס. כ"ס כני' כמנ"ס נר ס' פרק ס'
 כנ"ל ס' מלך ל' וסס מל"סן על מלחמ: עה מוס, וס' כסריכס לזאס כספזלרס כנסו סל לזאס
 סספזלרס

פרקי רבי אריעזר

שהיה הוא ושני רעיו גוולים וחוסמים כל אשר יעבור עליהם בדרך .
 מה עשה הגיה לשני רעיו שורדים בהרים ושב לאלהי אביו בבל לבו
 בצום ובתפלה והיה משכים ומעריב לפני הקב"ה . והיה עוסק בתורה
 כל ימיו ובמתנות עניים . ולא שב אל מעשיו הרעים עוד ונרצית
 תשובתו וכיום שמת מתו שני רעיו השורדים בהרים ונתנו לר"ש בן
 לקיש חלק החיים ולשני רעיו בשאל תחתיות ואמרו שניהם לפני
 הקב"ה רבש"ע יש משא פנים לפניך זה היה שורד עמנו בהרים
 והוא באיצר החיים ואנו בשאל תחתיות אמר להם זה עשה תשובה
 בחייו ואהם לא עשיתם אמרו לו הנח לנו ונעשה תשובה אמר להם
 אין תשובה אלא עד המיתה . משל למה הדבר דומה לאדם שהוא
 רוצה לפרוש בים אם אינו לוקח בידו מארץ נושבת לחם אינו מוצא
 בים אם רוצה לילך לו לקצה המדבר אם אינו לוקח מן היישוב
 לחם ומים במדבר אינו מוצא לאכיל ולשתות כך אם אין אדם עושה
 תשובה גחיו לאחר מיתה אין לו תשובה שנאמר אשר לא ישא פני
 כל כפר . וכתוב אני ה' חוקר לב ובוחן כליות . ר' נחמיה בן הקנה
 אומר תדע לך מה התשובה . בא וראה מפרעה מלך מצרים שמרד
 בצור עליון הרבה מאד שנאמר מי ה' אשר אשמע בקולו . ובאותו
 לשון שהמא בו בלשון עשה תשובה שנאמר מי כמדך באלים ה' והצילו
 הקב"ה מבין הכתים . ומנן שלא כת שנאמר כי עתה שלחתי את
 ידי ואך אוחד . והעמידו הקב"ה מבין הכתים לספר כחו וגבורתו
 ומנן שהעמידו שנאמר ואולם בעבור זאת העמדתך והלך ומלך
 בגיטוה והיו אנשי גיטוה כותבים כחבי עמל ונחלים איש לרעהו ובאים
 איש אל רעהו במשכב זכור וכאלו מעשים רעים . וכששלח הקב"ה
 ליונה דגנבא עליה להחריבה . שמע פירעה ועמר מכסאו וקרע את
 בגדיו וילבש שק ואפר והכריז בכל עמו שיצומו כל עמו שלשת ימים .
 וכל מי שאינו עושה הדברים האלו ישרף באש . מה עשה העמיד
 האנשים מצד אחד והנשים מצד אחד וכל בהמה טהורה מצד אחד
 וכל בהמה טמאה מצד א' ובניהם מצד אחד . והילדים רואים את שרי
 אמותם ורוצים לינק והאמהות רואין את בניהן ורוצות להניק אותם
 ובוכות . והיו יותר משתים עשרה רביא אדם שנאמר ואני א אחוס
 על גיטוה העיר הגדולה וינחם ה' על הרעה אשר דבר . מ' שנה האריך
 להם אפו כנגד מ' יום ששלח את יונה לגיטוה ולאחר מ' שנה שבו
 למעשיהם הראשונים הרבה עד מאוד וגבלעו כמתיים בשאל תחתיות
 שנאמר מעיר מתים ינאקו . שרח הקב"ה ביד עבדיו הנביאים להנבא
 על ישראל ואמר שובה ישראל עד ה' אלהיך עד ההוא שאמר לך בסיני
 אנכי ה' אלהיך . כי כשלת בעונך בבבורך והולך אין כתיב כאן אלא
 כי

באר בספק

מסכתא מספקא נז , לו רבי הוה ס"א מניכא דדכא : שסיו סא ושני רעיו כו' , ספאמר
 סא מספקא נ"כ כ"ח שטר ספאמר ספק ג' : וכלוהו לטון מ' . מ' לשני ספק מ"ב : ואלך
 אופק . מ' שרואי מ' לנקט , ולמס לא נלקט כדי ספאמר גטורס ספס : כפי עמל . ספאמר
 מוויסוס : מס ספס ספאמר אכיס נז . ורשמי ספנים ספק ג' : ורשמי לסיק אופס יכוס .
 ערשמי כס ספאמר ספס אין לים ספאמר ענין , חיק ורשמי : לסיק ספס (יח ג') מס
 נלמס כסמס נכיס עדי נקד ונז' ע"כ . כלומר כס ספאמר : לס אופס ל' ח' דכסי
 רשמי ע"כ כל ספאמר ספס ענינו . רשמי ספנים ס"א ח' וסיו יחזי יח' כוא כסמס
 ספס כני קכ"ז חלף יוסר מ"כ רכא . מ' ג' חלפס היו אפר מ' כפכא : כגד מ' יוס ספאמר
 יחזס נמיס . כ"ל . מ' דכסי ויקרא ואלמר עוד לרשמי יוס ויפס ספס . וספאמר נלמס
 נכסי

פרקי רבי אליעזר

כי בשלח בענין ואין כתיב כאן קחו עמכם כסף וזהב אלא קחו עמכם דברים וגשלמה כסף וזהב אין כתיב כאן אלא וגשלמה פרים שפתינו. ר"י אומר אם אין ישראל עושין תשובה אינן נגאלין ואין ישראל עושין תשובה אלא מתוך הצער ומהוך הדחק ומתוך המלחמה וכתוך שאין להם סתיה. ואין ישראל עושין תשובה גדולה עד שיבא אליהו וז"ל שנאמר הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והגורא והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם. בא"י הרוצה בתשובה :

פרק ארבעה וארבעים

רבי יוחנן בן גורי אומר אחר כל הנכחות והנפלאות שעשה הקב"ה עם ישראל במצרים וביום סוף חזרו ונסו הקדוש ברוך הוא עוד עשר פעמים שנאמר וינסו אותי זה עשר פעמים. ועוד הלשינו על הקב"ה ואמר עוב ה' אותנו במדבר הזה ואין שכירתו בקרבנו שנא' היש ה' בקרבנו אם אין. רבי יהושע בן קרחה אומר אחר הפרשה והוא מה כתיב ויבא עמלק על עריתו עמלק להפרע בהן והבן סן הדרק מקדיסין אותו במאכל ובמשתה והוא ראה אותן עייפים ויגעים משעבוד מצרים ומעיניו הדרך ולא שם לבו אלא שעמר על הדרך : דוב שכול להמית אם על בנים שנאמר אשר קרך בדרך . רבי זכריה אומר נכר עשו היה עמלק ובאיבת זקנו בא עליהם ליפרע בהם והיה עמוד הענין טובב את מלחמה ישראל בעיר מוקפת חומה ולא היה יכול צר ואויב ליגע בהם. אלא כל מי שהיה צריך טבילה היה הענין מפלישו חוץ מלחמה ישראל שהיה קדוש שנא' והיה מחניף קדוש ועמלק היה מזנב והורג כל מה שאחורי הענין שנא' וזנב בך כל הנחשלים אחריך . אמר משה ליהושע בחר לנו אנשים בני אבות אנשים גבורי כח וה' יראי שמים וצא להלחם בעמלק ומשה ואהרן וחזק עמדו בסקום גבוה בתוך מחנה ישראל אתה מימינו של משה ואחד משמאלו מכאן אתה למד ששליח צבור אסור להתפלל אם אין שם שנים עומדים. וכל ישראל עומדים חוץ לרהייהם ורואין למשה כורע על ברכיו והם כורעים על ברכיהם נושא על פניו ארצו והם נופלים על פניהם. פורש בפיו אל השמים והם פורשים כפידים לאביהם שבשמים מכאן אתה למד ששליח צבור המתפלל כך כל עושים העם אחריהם. והפיד הקב"ה את עמלק ואת עמו לפי תרבו שנאמר

באור מספיק

ספדו כל ארבעים יום אולי בלחם כביד נכספת לך כהרץ לנס חזו מ' שנס : **פרק** מד נחר לנו אנשים בני אבות כו'. רש"י סדר בשלח כסד כל אנשים שבמקרא לשון מטיבות כו'. וס' כר"מ : כל אנשים כשיבאו במקום פואר כמו וחזקת וס'ים לאיש. אבל כשנא יסיד במקום פואר כמו ויחמרו האנשים והם האנשים אשר פתח כוית. כולם באו אנשים ומה ולא חסובים. ובמקנל כסד שם פעמים כסד מלך אנשים כססם ולא נמסרם מ' כס גדולים או ממוסים. אבל לפי ענין כהנוד יתפרש מ' פ"ס : יראי שמים. כדי שיכיר זמן מטיבתם (רש"י שמוס פס) : מכאן אדם למד ששליח צבור אסור לסתפלל כו'. ולכאורס כממע דכל סלס והפליס קלמר. אכן במדרכי משמע שספרס דוקא כיום כספורס שסכסור כסור דומיא. דכסס כמלחמם עמלק סל לאו כסו אין לרד ג'. וכן ראו"ח ס' פקס'ו כסס כסור דליתא במדרש דכחעניס בעין שלס וכן סול כס'ע סס סס'ק ו' כסעניס כסור יספרו אלל סלס כסר מוס סלס כו'. וכסו כסני סלסו סופסין עיקר כספורס שססס סססו ססעניס כסלחמם עמלק כדליתא במדרש. מחר חכני נכר ר"ח ססודעי סוסר ססר נסר ססניס כסלס כס' וביס' נכר סססודיס ג' וסל כס' כיע דלן ססעניס כסלס סססו. ומכל מקום יס

פירקי רבי אליעזר

שנאמר ויחלוש יהושע את עמלק וגו'. רבי שירא אומר רצה הקב"ה להכרית ולהשמיד את כל זריו של עמלק מה עשה הקב"ה ששם יד ימינו ואחז בבסאן כבודו ונטבע להכרית ולהשמיד את כל זרעו של עמלק מן העולם הזה וכן העולם הבא שנאמר כי יד עד כס יה מלחמה לה' בעמלק. רבי פנחס אומר אחר ארבעים שנה רצה משה להזכיר לישראל ולומר להם זוכרים אתם שאמרתם במדבר היש ה' בקרבנו אם אין אלא אמר משה אם אני אומר לישראל כך הרי אני מלבין את פניהם. והמרבין פנים אין לו חלק לעולם הבא אלא אני אומר להם מעשה עמלק והם מכינים מה שכתוב לפניו. כשל למח הדבר דומה למלך שהיה לו פירס אחר וקשר המלך בפתח הפרדס כלב והמלך יושב בעלייתו צופה וכבים כל מה שנפרס. נכנס אוהבו של מלך לגנוב מן הפרדס ושכה בו הכלב בגדי וקרע וקרב אוהבו אמר המלך אם אומר לאוהבי למה נכנסת לפרדס הרי אני מלבין את פניו אלא הרי אני אומר לו הראית אותו כרב שוטה היאך קרע את בגדיך ולא היה פבין שאתה אוהבי ומיד הוא מבין מה שעשה כך אמר משה הרי אני אומר לישראל מעשה עמלק ומיד הם יודעים מה שכתוב למעלה לפיכך אמר משה זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם במצרים. אמרו לו ישראל משה רבינו כתוב אחד אומר זכור את אשר עשה לך עמלק וכתוב אחד אומר זכור את יום השבת לקדשו דהאך יתקיימו שניהם זה זכור וזה זכור אמר להם כשה לא דומה בום של קונדיטין ליום של חומץ זה כוס וזה כוס זה זכור לשמור ולקדש את יום השבת שנאמר זכור את יום השבת לקדשו וזה זכור להשמיד ולהכרית את כל זרעו של עמלק שנאמר זכור את אשר עשה לך עמלק. וכשתבא לארץ לא תשכח. שכחו ישראל להכרית ולהשמיד את כל זרעו של עמלק והקב"ה לא שכח. וכשמלך שאול אמר לו שמואל מה אמר ה' צבאות פקדתי וגו' עתה לך והבית את עמלק וגו' ולקח שאול את כל אנשי המלחמה ויצא לקראת עמלק וכשבא שאול לאמצע הדרך עמד מהרהר בלבו שנאמר ויבא שאול עד עיר עמלק וירב בנחל אמר שאול אם האנשים חטאו הנשים מה חטאו אם הנשים חטאו הילדים מה חטאו אם הילדים חטאו בהמה מה חטאה יצתה בת קור ואומרת לו שאול אל תהי צדיק יותר מקונן

באור מספיק

יג מיתח על המנוח שלט. ששנים עשר עשרים אלל כחן סולכים למקום מיד אחר גרמ. ואלן עומדים אלל ספ"ן כל עיקר בששם פסל. והנכון שיעמדו אלל כל כיום כשאושר פליחות ופחונים (כ"ח א"ח ס' פרי"ט) והנכון אברהם ס' תקס"ו ס"ק ס"ז יושב מנכניט שאין עומדים אלל ספ"ן בשום פנים נכור רק ביום כביסורים. מאוס כפרת נדדים. דק"ל דאלן פחנים נכור נכנל (כסוף) כוס לנד אינו מכסיק דפ"ט מיו"כ וס"ב קשה) ועוד דכילס ואחרים כסליחות פס ספ"ן לפיכך אין לרדן לנעמד אלל וע' ס' פרי"ט וכמ"ל כס ספ"ן וכל"כ ס"ק ה' וכס' ספ"ן נטור ככילו כס המורש. וכס' פרי"ט ככיל זס כסס כפדר"ל וכן כמדרש כיומל ככילו כסס כפדר"ל כסס ככיל נכור אחר אומר וכו' אלל פכס כו'. עיון מנחמה סדר כ' פסל ככילו כסס כפדר"ל. ויכב ננחל אמר שאלו כו'. יומל כ"כ כ' שכת ל"ו ב' קס"ד פסוק אל פסי לזיק: אלל ככילו כסס כו'. שס כג' ומס אלל ככילו נכס אללס אמרס פירס ככילו נכנלס ערופס כנחל כל ככשמוס סללו על אללס ככס וככס. אלל אללס חטלו כו'. ולמדו זס מדכשיר וירב ננחל. שאין למרשו ששס מלחמס עם פמלס כנחל. משוס דמשמע קרל דפמלס יושב ככר. דכסיר יירד פמלוקי וככנעני וכושב ככר. לכן דרשו ח"ל וירב כנחל על פמלס נחל סכול ענלס ערופס סכנלס כנחל (כפ"ל סס). ולפי דכרי סריף שס מיוכב כג' סנכ"ל. אל פסי לזיק סכסס. ואלל. ומקרא כול (קכ"ל ו') וכ"ס שס כנמ': לזיק סכסס. דכיוט לנחל נס על כרפס:

פרקי רבי אריעזר

מקונן. רבי אומר כשבא שאל למחנה עמלק ראה בני יתרו מתערבין בתוך מחנה עמלק אל התפרדו מתוך מחנה עמלק שנאמר ויאמר שאל רבו סורו רדו מתוך עמלקי פן אוסיפך וגו' וכי עם כר בני ישראל עשה יתרו חסד והלא לא עשה אלא עם משה בלבד אלא מכאן אתה למד שכל העושה חסד עם אחד מגדולי ישראל כאלו עשה חסד עם כל ישראל ובשביל החסד שעשה עם משה נמלמו בניו מתוך עמלק שנאמר ויסר קיני מתוך עמלק. רבי יוסי אומר כשבא סנחריב לארץ ישראל ראו כל העמים שבסביבות ארץ ישראל את מחנה סנחריב ונתייראו מאור וברחו איש ממקומו שנאמר ואסיר גבולת עמים ועתידותיהם שושתי. ונבנסו למדבר ונהערבו עם בני ישמעאל וכלם עשרה עמים שנאמר אהלי אדום וישמעאלים מאב והגרים גבל עמון ועמלק פלשה עם יושבי צור גם אשור נלוה עמם וכלם הם עתידים ליפול ביד בן דוד שנאמר אלהי שיתמו כננל וגו' :

פרק חמשה וארבעים

רבי שמעון בן יוחאי אומר כשנגלה הקב"ה למשה מתוך הסנה שלחו למצרים אמר משה לפני הקב"ה רבון העולמים השבע לי שכל מה שאני מבקש לעשות אתה עושה שלא אדבר דבר לפני פרעה ולא תעשה ויהרגני ונשבע לו שכל מה שהוא מבקש הוא עושה חוץ משתי דברים מלהכנס לארץ ומיום המות ומנן שנשבע לו שנא' בי נשבעתי נאם ה'. וכשקבלו ישראל את הדברות לאחר מ' יום שכחו את אלהיהם ואמרו לאהרן המצרים היו נושאין את אלהיהן והיו משוררים ומזמרים לפניו ורואין אותו לפניו עשה לנו אלהים כאלהי מצרים ונראה אותו לפנינו שנאמר ויאמרו לו קום עשה לנו אלהים וגו' הלכו להם אצל חבריו של משה אהרן וחור בן אפרת ומנן שהיה חור בן אחותו שנא' וחמת עוובה ויחלו לו כלב את אפרת ותלד לו את חור ולמה נקרא שמה של מרים אפרת נקרא בת מלכים מגדולי הדור שכל נשיא וגדול שעמר בישראל נקרא שמו אפרת שנא' ירבעם בן נבט אפרתי ודוד בן איש אפרתי וכי אפרתי היה והלא משבט יהודה היה אלא בן פרמזוני בן מלכים מגדולי הדור היה. ולפי שהיה חור משבט יהודה ומגדולי הדור התחיל טכית לישראל דברים קשים והבוזיים שבישראל עמדו עליו והרגוהו וראת אהרן לחור שנהרג ובנה מזבח שנאמר וירא אהרן מה ראה שנהרג תור

באור מספיק

כלא לא טעם אלא עם משם בלד. זכרון ס' נ'. ויח' דכתיב וינא אהרן וכל אקני ישראל לאכל לחם וגו'. וכמ'ר' נחירושין שם כקס' על ז'. וכלא שם לא זכור משם ואזכר' שם משמע שמשם כיב בעל הס' דס' וזכר' עומד ומשמע ולק' לא זכר' משם כהס' . ופי' כוא ז"ל דכלא לומר מקרא דקרא' לו ויאלל לחם דס' שמוס פיי' . וכל' שם כהס' לנפ' ודחם דבני סמכר' . ואפי' בע' מלח' סדגני סמכר' נגונים וחכס עדי' מניח . שכינ' מלח' שכן סמכר' יונא פטי חו' נעלמס בניקרא רכס פרסס ל'ד וס' רכס פרסס ב' וסמול רכס פרסס יח' שים עינ' סיסס שם . וזכ' ויק' שם : כננל וגו' . וסיפ' דקרא' קסס לפני רוח . רוח היינו מציח וזכ' כיב רוח אפינו מציח ס' :

פרק כה וכי אפרתי סיס . אפי' סגראס ש' שם סקיס נקרא אפרתי . דכית לחס יסודס כוא אפי' כדכתיב בלח' אפי' סוא כית לחס . מ' דכ' כן . דלס לא כן פריס לחס לי אפרתי ופכית לחס יסודס . ועיין ויק' פרסס ב' : וכזכ' סניסרל . כל' : שם רלס ס' . ססכרין קי' ב' ויק' פרסס י' כמ' פרסס ס' מנחמס סור טלסס וסור כסלס : רלס ססכרין ס' . ולפי פ'סו פ'סס סלסס כ' דכ' פ'סס סכרי כזכ'ס דקרא' פ'ססס דלסן לחס

פרקי רבי אריעזר

חור בן אחרות ובנה מזבח שנאמר ויבן מזבח. וז' אחר דין בינו לבין עצמו אמר אם אני אומר להם תנו לי כסף וזהב מיד הם מביאים אלא הריני אומר להם תנו נזמי נשיכם בניכם ובנותיכם ומיד הרבר בטל שנאמר ויאמר אהרן פרקו וגו'. שמעו הנשים ולא רצו ולא קבלו עריתן ליתן נזמיהם לבעליהם שאמרו להם לעשות שקין ותועבה שאין בו כח להציל לא נשמע להם ונתן להם הקב"ה שכרן בעה"ז שהן משמרות ראשי חרשים יותר מן האנשים ונתן להם שכר לעוה"ב שהן עתירות להתחדש כמו ראשי חרשים שנא' המשביע בטוב עריך וגו'. ראו האנשים שלא שמעו הנשים ליתן להם נזמיהם לבעריהם מה עשו עד אותה השעה היו הנזמים באזניהם כמעשה המצרים וכמעשה הערבים פרקו את נזמיהם אשר באזניהם ונתנו לאהרן שנא' ויתפרטו כל העם את נזמי הזהב אשר באזניהם. אשר באזני נשיהם אין כתיב כאן אלא אשר באזניהם. ומצא אהרן בין הנזמים ציץ של זהב שכתוב עליו שם הקדש וחרות עליו צורת עגל ואותו לבד השליך בכור של אש שנאמר ויתנו לי ואשריכם באש אין כתיב כאן אלא ואשריכם באש ויצא העגל הזה נועה וראו אותו ישראל. רבי יהודה אומר סמאל נכנס לתוכו והיה נועה להתעית את ישראל שנא' ידע שור קנהו וראו אותו כל ישראל ונשקוהו ותשתהו לו ויזבחו לו אמר הקב"ה למשה שכחו ישראל את כח נבזותי שעשיתי עמהם במצרים ובים סוף ועשו להם עבודה זרה שנא' לך רר כי שחת עמך אמר לו למשה כך רר כי שחת עמך לך רר כגדולתך אמר משה לפניו רבש"ע עד שלא חטאו לפניך היית קורא אותם עמי שנאמר והוצאתי את צבאותי את עמי ועבשיו שחטאו לפניך אתה אומר לי לך רר כי שחת עמך. עמך ונחלחך הם שנא' והם עמך ונחלחך. לקח משה את הלוחות והיה יורד והיו הכתובים סובלין את עצמן ואת משה עכו וכשראו את התיפים ואת הסחלות ואת העגל ברחו הבתובים ופרחו מן הלוחות ונמצאו כבדין על ידי משה ולא יכול משה

באור מספיק

שמים נחכוון שנאמר כי הנ ל' וגו' לכן דקדקו לשלול מאי דכר תמש ראה כו. ועל כן דרשו דכסוק משה הפגלות על אהרן, מה ראה על ככה לשמוע להם לעשות כעגל ל' שראה כו. שזכר לפניו. וכו' ויהא שלא יעשו לו כמו שעשו לחור. ואפשר שקבלם כימם כיום שחור היום כזכות לפניהם וכחתיבים ג"כ מוכיחין כן. שהרי בכל המעשים המסורסמים נזכר חור עם אהרן. כמלתא עמלק אמר אהרן ויחור מחבו וגו'. וימחק חורס וכנס אהרן וחור עמלק שלא מנינו בשם מקום אה"כ מאותו מעשה ואילו. שם זכר נחור עם אהרן. מה כוכיחו חו"ל שסרנו לחור כמעשה עגל (רש"י ספדרין ס'): ומיד הדבר כאל. כי נשים וילדים חסיו על תכשיטיהן ומסורין ק' ופתכר הדבר. ונחור זכר ונחל משה ונחל סדר נט: שכן משמעות ר"ח ס'. פירן רש"י מנילס ר"ג ב' ד"כ ראשי חרשים. שחיתא לבון הסדר"ה. וכמו' תנינא ויה"א ד"ס ר"ח וכו' ר"ח א' ד"ס ר"ח וציון מה שחיר שם סנ' ריב: משמרות ר"ח כו'. ולכן נשים אסורות במלאכה כר"ח. לא חתמא מנהגא כעלמא. וכן הוא מביאר במו' מנילס ר"ח ד"ס שאין (וכמו' תנינא שם ס"ס ונ"ל כדס') ופרטי כדון עי' נאח"ס ס' ח"י'. ומס' שסקסא חררי חרש שם. ומס' יסירן לנשים יותר מן האנשים כיון דנפגמא חליא מלתא. וגם אנשים חס כנגו שלא לעשות כוס מנכר וכע' ספרס דמיא דנשים עי"ם. ולדעתו נראה פשוט דכותס פירוס' שבידו כסו' מנינא שם ד"ס חיס"ת. כלן נדיא דריגילין דלא למעבר ענידתא שם ד"ס וירמא מנהגא כוא. ס' מה שחיו רואים שכלים נוכחות ש'א לעשות מלאכה כר"ח. כוא מנהג וסוקין ודואו להם לנכס כן. אכל האנשים ס'אם ינכגו כוא לחוס. כי לא לנס נחמס ר"ח ל"ס אכל אס ירע וינכסו אף כס לא הספידו סכרס כליוו מלוס ועושה. וגם דיכרי סס"ז שם שישב קושיות סכ"ז יס לייסכ ג"כ קישיים ספר"ה וכמ"ל כארסו נאירוס כעו"ס: גוסס: טיסק: ידע נא קנטו: דסס' ל' ידע נא ולא ידע לשון עכר. לך פירש. שידע כשר קנטו כוא

פרקי רבי אליעזר

משה לסבול את עצמו ולא את הלוותיו והשליכן מידיו ונשתברו שנאמר וישבר אותן תחת ההר אמר משה לאהרן מה עשית לעם הזה פרעת אותם כאשה פרועה מזנות . אמר לו ראיני מה עשו לחור ויראתי הרבה מאד . ר' אמר כל הנשיאים לא נשתתפו במעשה העגל שנאמר ואל אצילי בני ישראל רא שרח ידו ואין אצילי אלא הנשיאים לפיכך זכו לראות פני השכינה שנאמר ויראו את אלהי ישראל . ר' יהודה אומר אף שבט לוי לא שתף עצמו במעשה העגל שנאמר ויעמוד משה בשער המחנה ויאמר מי לה' אני ויאספו אליו כל בני לוי . ראה משה ששבט לוי לא נשתתף עמהם מיד נתחוק ונתגבר וקח את העגל ושרפו באש . וכתתו כעפר הארץ והשליך את עפרו על פני המים שנא' ויקח את העגל אשר עשו והיה משקה לישראל וכל מי שהיה נושק את העגל בכל לבו היו שפתיו נעשות של זהב ושבט לוי היו הורגין אותו עד שנפלו מישראל כשלשת אלפי איש . שלח הקב"ה ה' מלאכים להשחית את כל ישראל ואלו הן קצף אף חמה משחית חרון שמע משה ויצא לקראת אברהם יצחק יעקב ואמר אם אתם מבני העוה"ב עמדו לפני בשעה הזאת שהרי בניכם נתנו כצאן למבחה ועמדו שם דפניו ג' האבות . אמר משה לפניו רבון כל העולמים לא כך נשבעת לאלו להרבות את זרעם כככבי השמים שנאמר וזר לאברהם ליצחק לישראל ונ' ובזכות ג' האבות נצרו ג' מלאכים מישראל קצף אף וחמה ונשתדדו ב' אמר לפניו רבש"ע למען השבועה שנשבעת להם עצור משחית מישראל שנא' אשר נשבעת דהם בך ונעצר המשחית שנא' והוא רחום יכפר עון ולא ישחית . ועוד אמר משה לפניו למען השבועה שנשבעת לי עצור חרון מישראל שנאמר שוב מחרון אפך . מה עשה משה חפר בארץ כבית דירה גרולה בנחלת בני גר ומסן חרון אף כארם שהוא חבוש בבית האסורים ובכל זמן שהיו ישראל חוטאים הוא עולה ופוער את פיו לנשוף ברוחו ולהשחית את ישראל לפיכך נקרא שמו פוער . והיה משה מזכיר עליו את השם וסורידו לאלה נקרא שמו פוער . מה עשה הקב"ה נתן את קברו כנגדו כל זמן שישראל חוטאים והוא פוער את פיו לנשוף ברוחו ולהשמיד את ישראל הוא רואה קברו של משה כנגדו הוא מתפחד וחוזר לאתרויו שנאמר ויקבור אותו ביום מול בית פוער :

פרק ששה וארבעים

דב אליעזר בן עזריה אמר ערב שבת בששה לחדש בשש שעות
ביום קבלו ישראל את הדברות ובתשע שעות ביום חזרו ישראל
לאהליהם והיה המן מוכן להם לשני ימים לפיכך שבתו באותו שבת
שמחים בשמחת החג שבו שמו קולו של הקב"ה שנאמר כי מי כל
בשר אשר שמע קול אלהים חיים אמר הקב"ה למשה כלשון נקיה
לך

באור מסמיק

סעגל שטענדיג צו סתכל. וישראל לא ידעו כס לא ידעו מוס: לך רד מגדולתך. גרמון ל"ב א':
רד מגדולתך. לא נספיק לך גרמון אלף כשלים. ומכאן שחטאו רד מגדולתך: ונמארו כבדים
פ"י משה ב'. ירושלמי תפנית פרק ד' כלומות פיו פתאיו מ' פאס וסכסכ פיס סובלן. כיון
ספרה כסבס כבדו פ"י משה ונפלו ונפסקו פ"כ. ועי' דהר"ר פרק ב' כ"א ואלוי' וזוטל פרק ד'
נחמאחא משה ב' פאס: חתמה מלאכיה ב'. שמור' פרשט מ"א ומוד:
פרק מו' מרדכי' יום ב'. כיוון ד' פסיון ו' פסיון ו' פסיון כרי' מ' יום. ונחמאחא משה ב'
פאס מכויר סג' יום סהמאליס לא פיס כעלימחם נחמאחא ופיון עור מל"ח פו'

פרקי רבי אליעזר

לך אמור לישראל לכו איש לאהלו שנאמר לך אמר להם שובו לכם לאהליכם יכול אף אתה תשוב אלא מלמד שמיום שנתנה תורה לישראל לא קרב משה אצל אשתו שנאמר ואתה פה עמוד עמדי. ר' יהושע בן קרחה אמר ארבעים יום עשה משה בהר קורא במקרא ביום ושונה במשנה בלילה ולאחר ארבעים יום לקח את הלוחות וירד אל המחנה ובי' בתמוז שבר את הלוחות והרג את לויטי ישראל ועשה ט' יום במחנה עד ששרף את העגל ובתתו בעפר הארץ והרג את כל אשר נשק לעגל והכרית עבודה זרה מישראל והתקין כל שבט במקומו ובראש חדש אלול אמר הקב"ה למשה עלה אלי ההרה והעבירו והקב"ה נתעלה אותו היום באותו שופר שנאמר עלה אליהם בתרועה ד' בקול שופר. ועל כן התקינו חכמים שיהיו תוקעין בשופר בראש חדש אלול בכל שנה ושנה. רב כהנא אמר הלוחות לא נבראו מן הארץ אלא מן השמים מעשה יריו של הקב"ה שנא' והלוחות מעשה אלהים המה. המה הלוחות שהיו מקדם והמכתב מכתב אלהים הוא. הוא המכתב שהיה מקדם. חרות על הלוחות אל תקרי חרות אלא חירות וכשנאמר הקב"ה למשה פסל לך שני לוחות אבנים וגו'. מחצב של סנפרינון נברא למשה בתוך אהלו וחצבן שנאמר ויפסלו שני לוחות אבנים פראשונים ירד משה עם הלוחות ועשה מ' יום בהר יושב לפני

באור מספיק הקב"ה

הקב"ה ומדרכי ריש מכתב ר"ס: קורא במקרא ביום כו'. בנחמנוא שם איתא ביום הקב"ה מלמדו חורס שכתב ונלילס כיס מלמדו כמשה על פס ע"כ. הכוונה בזה לסודות לנו שגם צילס לא יסכך לב אדם. ואם אינו יכול לראות כפסל ילמוד תורה בע"פ ויסיו נכונים על שפסיה זעפס מ' יום במחנה. וזו לשון הרא"ש סוף עמ' ר"ס. קאנא בערקי ר"א פסק מ' כו'. וג' דעעות סופר כסדר' מה שכתב ועשה ארבעים יום במחנה סכרי כסר הים שלש פסמים ארבעים יום. ובשבעה עשר במחנה על ירד נחשטע ועשרים יום בלח ובר"ח אלול פלס עכ"ל. ועיין סדר עולם דכס פרק' משמע דלא כסר' וכולא סיועפא ודלא כסר' במדכוס ועיין א"ז פרק ד' ובנחמנוא שם: וסעבירו שופר ככל פסחנס סכרי משע עלס לסר. כ"ל ופ"י סג' בצור סס. וס' שעל ידו חקיעט נחקנא בולס וכנידו לסר כסר משע עלס לסר. ולס דליכא למימר דאם כיון סעביריס כרוו לבר גמי היו נמנעיס מלחטוא ואין מעלס בשופר זס. לך אמר הקב"ה נפעלס אותו היום בשופר שנאמר עלה אליהם במדכוס וגו'. סי' עלס אליהם במדכוס סיונו מדכוס דר"ס דכתיב היה יום הרופס יכיס לכס. אלס כ' בקול שופר מיוחר. ואחי לדרשא דבקול שופר במדכר. שעל ידו כלכו אחרי ה' ולא עשו בלחטוא אחרס. גס בזה נפעלס במדכוס כרוך סוא. ולכן סקיעט סיכיו חוקעים בשופר כר"ח אלול בכל שנה ושנה לזכור אותו בשופר: ועל כן סקיעט סכמס סיכיו חוקעין בשופר כר"ח אלול בכל שנה ושנה. כסור שס פסיוס וכל כסודס כדי לסוסיר את ישראל שיעשו תשובה שנאמר אס יתקע שופר בעיר וגו'. ומחנן דכרי ככ' שס נראה סכבין היות דכרים אלו פסיוס כסור גס כן מנחן ככרייתא של פרקי דר"א ועל כן סקס לשאלו. מאחר שכבר הביא ראיס במדכוס פסקטו כידכר למס ליוס לסכיו עוד ראיס מאס יתקע שופר וגו' וס' זס בשני פסיוס. וללאחר סמחילס סכבכדו כלל שני יפסונן ירלא דאין לרין לכל זס שמי שחמר זס לא חמר זס וספדר' לא הביא פסוק אס יתקע שופר וגו' וכל מלכו של ספדר' אינו אלא למח טעס למס שסכקין לתקיע ביום ר"ח אלול פלמו ועל זס חמר סכוא ובר לשופר סקטעו ביום זס פלמו בעביר עליוט משכ רכיו פליו ססלס. ואין לתקיעס זס של ר"ח שוס עיין נהסעורר ככשיכס. אלס זכר סמחיה לחוט סקיעס ססס אז. וססור אחר סכביו ככרייתא כזס כוסף מדיליס שנס כלל יחר ימי סקיעס עד סוא חוקעים בשופר. וטעס פקיעס וז של כל ימי כהדש כוא כדי לססעורר על סכסוכס. ועל דבר זס הביא כסור פסוק אס יתקע שופר וגו'. אשר ממנו נראה סיוס כסופר מעורר על סכסוכס ככקיעטו: הלוחות לא נבראו מן הארץ. על סלוחות כרלשונות קאי. וכא לסודיעטו של סלוחות כרלשונות סלוחות אמריות סלוחות סכטיות כיו סמחכא של ככסיריות וסלוחות כרלשונות כיו מן ססמס: אל סקקרא כרוס כו'. אכוח ס' ערובין נ"ג אכדכ"ג ס"ב נחמנוא שס: אלא חירות. מדכנ"ל כרוח"ל סלוחות מאי כרוס על סלוחות אלא א"ח כרוח"ל אלא חירות על סלוחות ככילוס סלוחות (כ"ף סס) ופסוק י"ל מדכסיב כרוס וג"ה חקיק דכרו מלסון חירות ג

פרקי דרבי אליעזר

הקב"ה מלמד שהוא יושב לפני רבו קודא ברת מרסא ביום ושונה ברת משנה בלילה . אמרו לו מלאכי השרת כשה לא נתנה התורה אלא למעננו . חזי משה ואמר להם כתיב בתורה כבר את אביך ואת אמך ובי ישיש לכם אב ואם ועוד כתיב בתורה אדם כי ימות באהל . מה שאין ביניכם מקדש מות ולא נתנה אלא בשבילנו וחשולא ענו עוד . מכאן אמרו עלה משה בחכמתו אל העליונים והוריד עוז מבטח של מלאכי השרת שנאמר עיר נבורים עלה חכם ויורד עוז מבטחה . ראו מלאכי השרת שנתן הקב"ה תורה למשה עמוד גס הם ונתנו לו מתנת אגרות ופחקין של רפואות לבני אדם שנאמר עליה מדרום ישובית שבי . בן בתירא אומר מ' יום עשה משה בדר ודרש בדברי תורה וחוקר באותיותיה ולאחר ארבעים יום לקח את התורה וידר בעשור לחדש השביעי ביום הכפורים והנחילה לישראל דחק עולם שנאמר והיה זה ואת לכם לחקת עולם . ר' זריה אומר קראו בתורה ומצאו כחוב בה ועניתם את נפשותיכם ובו ביום העבירו שומר בכל הסתנה שיצומו כל העם מאיש ועד אשה מנרול ועד קמן ואילו יום הכפורים לא היה העולם עומד שיום הכפורים מכפר בעולם הזה ובעולם הבא שנא' שבת שבתך הוא לכם . שבת העד' שבתך העולם הבא . ואפי' כך המעידים עוברים יום הכפורים אינו עובר שום הכפורים מכפר על עקלות ועל התמורות שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאתיכם . מחטאתיכם אין כתיב אלא מכל חטאתיכם . יום שניחנה תורה אמר במלך לפני הקב"ה רבונו של עולם על כל העכו"ם יתה לי רשות ועל ישראל אין אחה נחן לי רשות אמר לו הרי יש כך רשות עליהן ביום הכפורים אם יש להם חטא ואם לאו אין לך עליהן רשות . לפיכך צוהוין לו שחד ביום הכפורים שלא לבטל קרבן של ישראל שנאמר גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל . גורלו של הקב"ה קרבן תורה וגדלו של עזאזל שעיר חטאת וכך ענותיהם של ישראל עליו שנא' וינשאו השעיר עליו את כל עונותם ראה סמאל שלא נמצא בהם חטא ביום הכפורים אמר לפניו רבש"ע יש לך עם אחד בארץ כמלאכי השרת בשמים מה מלאכי השרת אין להם קפיצין כך ישראל עומדים על רגליהם ביום הכפורים מה מלאכי השרת אין להם אכילה ושתייה

7

באור כספיק

[illegible]

פרקי רבי אליעזר

כך הם ישראל אין להם אכילה ושתייה ביום הכפורים מה מלאכי השרת נקיים מכל חטא כך ישראל נקיים מכל חטא ביום הכפורים מה מלאכי השרת שלום מתוך ביניהם כך הם ישראל שלום מתוך ביניהם ביום הכפורים. והקב"ה שומע עתירות של ישראל מן הקפינור שלהם ומכפר על המזבח ועל הכהנים ועל כל עם הקהל למגדול ועד קסן שנאמר וכפר את מקדש הקדש. אמר משה ביום הכפורים אראה כבודו של הקב"ה ואח"כ אני מכפר על עונותיהם של ישראל. אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע הראני נא את כבודך אמר לו הקב"ה משה אין אתה יכול לראות את כבודי שלא תמות שנאמר כי לא יראני האדם וחי אלא למען השבועה שנשבעתי לך והשם שהודעתי לך אני אעשה רצונך. עומד בפתח הסערה ואני אעביר לפניך את המלאכים המשרתים לפני שנאמר ויאמר אני אעביר כל טובי עד פניך. וכשאתה שומע את השם שהודעתי לך שם אני עומד לפניך ועומד בכתך ואל תפחד שנאמר וחתנתי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם. אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה הרי אנו משרתים ביום ובלילה ואין אנו יכולין לראות את כבודך. וזה ילוד אשה רוצה לראות את כבודך. ועמדו בועף ובבהלה להמיתו והגיעה נפשו עד מות מה עשה הקב"ה גנלה עליו בענן שנאמר וירד ה' בענן וזו ירידה שביעית ומכך עליו הקב"ה בכף ידו שלא ימות שנאמר והיה בעבור כבודי ושמתוך בנקרת הצור ושכותי כפי. וכשעבר הסיר הקב"ה את כף ידו מעליו וראה אתורי השכינה שנאמר והסירותי את כפי. התחיל משה צועק בקול גדול ואמר ה' אר רחום וחנון. אמר לפניו מלח נא לעונותיהם של ישראל על מעשה העגל ואלו אמר משה מלח נא לעונותיהם של ישראל עד סוף כל הדורות היה עושה כן לפני שהיתה שעת רצון וכן הוא אומר בעת רצון עניתך אלא אמר מלח נא לעונותיהם של ישראל על מעשה העגל אמר הקב"ה הרי כדברך עשיתי שנא' ויאמר ה' מלחתי כרברך :

פרק שבעה וארבעים

רבי אליעזר בן ערך אומר כשירד הקב"ה ליתן תורתו לישראל ירדו עמו ס' רבוא של מלאכי השרת כנגד ס' רבוא של גבורי ישראל ובידם זיינות ועמרות ועטרו את ישראל בכתר המפורש כל אותן הימים עד שלא עשו אותו המעשה היו טובים לפני הקב"ה ממלאכי השרת ולא משל בהם מלאך המות ולא היו יוצאין לנקביהם כבני אדם. כיון שעשו אותו המעשה כעס עליהן הקב"ה ואמר להם סבור הייתי שתהיו לפני כמלאכי השרת שנאמר אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כלכם ועכשיו אכן כאדם תמותון. רבי יהודה אומר כל זמן שאדם רובש בגדי תפארתו הוא יפה במראהו ובכבודו וביקרו. כך היו

באור מספיק

ס' תע"ק מדמתינן (יומא פ"ו ט"ז) דאמר כר כמדורא סוס קלימנא קמי דשפולא וטול יסיב כי מטי שלוחא דזימרא לאכל אהנו חטאנו קם מיקס. פ"ב. משמע שלא היה רגיל לטעום. וזה מלאכי ספספ"ז. פסין ט"ז נעמוד כוס וחידוש פל סכ"י בלא סיניא :
פרק מו כשירד ספס"ז ליתן תורתו כו'. שם פ"ח א' פ"ט : ירדו ס' רבוא של מלאכי ה' שם שם סג"י מאס ופסחים רבוא כו' אולם כסדר"ל לפסחים אצל כי סג"י שם ד"ס ירדו כמנו וז"ל מדכתיב ויפגלו ולא ויגלו דרש פרי וזני ויש ספרים שכתבו כסם כסדר"ל ס' פ"ב. וכסדר"ל דרש ויפגלו למד ויגלו כפס כסם כולקמן לק אמר שלא היה כי א"ס

פרקי דרבי אריעזר

היו ישראל כשהיו לובשין אותו השם היו מובים לפני הקב"ה כמלאכים
ביון שעשו אותו המעשה בעם עליהם הקב"ה ואמר להם הורד עדיך
מעליך ואדעך מה מעשה לך ובאותו הילול ירדו מלאכי השרת מ'
רבוא כנגד מ' רבוא של גבורי ישראל ונמלו מהם כל אחד ואחד מה
שנתנו להם ונמצאו ערומים שלא כרצונם שנא' ויתנצלו בני ישראל
ינצלו: אין כתיב אלא ויתנצלו בעל כרחם ויא' מאליו היה נקדק. ר'
אומר כל שיבה שישבו ישראל במדבר עשו להם ע"א שנאמר וישב
העם לאכול ושתה ויחמו ויצחק מה כתיב אחריו עשו להם ע"א.
וכתוב אחד אומר וישב ישראל בשמים מה כתיב שם ויחל העם לזנות
את בנות סואב זה ע"א. רבי יהודה אומר עצת רשעים רחקה מני
בעצתו של בלעם שיעץ לכדין נפלו מישראל כ"ד אלף א"ל אין אתם
יכולים לפני העם הזה אא"כ הטאו לפני בוראן מיד עשו חנויות חוץ
למחנה ישראל והיו רואים לבנות מדון מכתלות עיניהם כזונות ותעו
אתהיון שנאמר ויחל העם לזנות את בנות סואב. שמעון ולוי
קנאו על הזנות שנאמר הבזנה יעשה את אחותינו והנשיא של שבט
שמעון לא זכר מה שעשה זקנו ולא גער בבחורי ישראל אלא הוא
בעצמו בפרהסיא בא בזנות על המדינית שנאמר ושם איש ישראל
המכה אשר הכה את המדינית וגו'. וכל הנשיאים ומשה ואלעזר ופנחס
ראו לסדאך המות והיו יושבים ובוכים ולא היו יודעים מה לעשות
וראה פנחס לזמרי שבא בפרהסיא על המדינית וקנא קנאה גדולה
וחטף סידו של משה את הרוםת ורין אחריו ודקרו מאחרי בריתו ויצא
הרוםת בקבה של אשה לפיכך נתן לו הקב"ה מאכל קבה ואמץ את
וריעותיו והעמיד את הרוםת בארץ ונמצאו חלולים בראש הרוםת. קם
כדין גדול טופס לישראל שנאמר ויעמוד פנחס ויפיל בשם זאתה
אומר ונתן בפלילים. והיה מכה בבחורי ישראל ומשכו אותן
בכך וזיות מחנה ישראל כרי שיראו העם ויראו. וראה הקב"ה מה שעשה
פנחס ועצר את המגפה מעד ישראל שנאמר ותעצר הכנפה. רבי
אליעזר אומר הסב הקב"ה שמו של פנחס כשכו של אליהו ו"ל סתושבי
גלעד שעשה ישראל תשובה בארץ גלעד שנאמר בריתי היתה אתו
החיים והשקום ונתן לו חיי העה"ז וחיי העה"ב ונתן לו ודבניו שכר
טוב בין צדיקים בין רשעים כמען כהנת עולם שנאמר והיתה לו ולדורו
אחריו ברית כהונת עולם. רבי אליעזר המודעי אומר עומד פנחס

והחריס

ביאור בספיק

מ' רבוא ומובין ומיין פסיקתא רנתי ואל' זועא זרק ד' ושמ"ר פרש"י כ"א ונר"ר פרש"י ד'
שכוח מבעד למתק וליכא רבתי פסוק מה אשדך: כל ישיבם שכו ישראל במדבר
כמאמר הוה נמלא במקומות רבים במדשים ומבזנים בגיבסות וכנר עמד עליהם יס"ח כמות
רבתי פרש"י מ"א ויחל"ק ש' לואס קרתי: ויחל העם לזנות אל בנות מואב. וכתיב בנחיש
ותקראנא לשם וגו' ויחלל הסם ויפתחו וגו': ענאו של בלעם שיען מ' סוסדיין ק"ז ספרי
סדר משות: לין אהם יכולים מ'. דכתיב הן הוה כיו לגני יבראל וגו' בדבר בלעם נמלא מעל
כס': עשו חמיות כ'. נגמ' שם כג' קלעים. וכספרי שם כג' מקלים וסא חמויות. מוכיות
כסר: ולא גער כמארי ישראל. כ"ל וכן הוא לקמן: לשיכר נתן לו כקב"ס מחלל לו' הולין
קנ"ד: היסב כקב"ס שמו של פנחס בשמו של אליהו. כ"ל מ' שמוע ויפסב כקב"ס שמו
כל פנחס וקרא אותו בשם אליהו כי פנחס הוא אליהו. ועיין במדור סק מ"ז לראשון מה
שהם סודניו. ומימיו וישיבו מדורס כחוס' (כ"ח קי"ד פ"ג) ד"ס אמור לים ועיין בחי"ט
(מפיעים סק ב' שמוס ד') ד"ס על כשפית שדכריו חמוסים. דמכל מקום שמועס נא סיכ
מוקדס וצ"ל: כריתו סיכס אלו. פי' גליליכו כחיי כריתו היסב אלו חמויים וסמלם. וסמלם
סכס ג"כ סניו נתן לו את כריתו שמוס וסא כמין ג"ס: ונכסכו וספלקס כס"ק ממש מכל

והתרים על ישראל במד שם המפורש וכתב שנכתב על הלוחות בחרם
ב"ד העליון ובחרם ב"ד התחתון שלא ישתה אדם מישראל מיינם שר
עבוסו כי הם מרפס רגלם שנאמר וצאני מרמס רגליכם תרעוהו
ומרפס רגליכם תשתינה שכל יינם שר עבוסו לע"א ולזנות שהם
לוקחין ראשית תירושם לע"א ולזנות שנאמר זנות יין ותירושו וכתוב
אחד אומר אל תהי בסוכאי יין בזוללי בשר כמו . ר' פנחס אומר
אמר הקב"ה למשה וזכרים אתם מה שעשו לכם המדינים שנפלו מישראל
כ"ד אלף איש אלא עד שלא תאסף נקום נקמתן שנאמר נקמת בני
ישראל וגו'. מה עשה משה לקח אלף איש ככל שבט ושבט משבטי
ישראל הרי י"ב אלף והמקנא על הזנות נשיא עליהם ולקח את כלי
הקדש וחצוצרות תתרועה צידם והלכו ושבו את בנות מדון והביאו
אותם ושמע משה ויצא לקראתם וראה אותם ואמר לו עז אלו נפלו
מישראל כ"ד אלף שנאמר הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם התחיל
כועס עליהם שנאמר ויקצוף משה על פקודי החיל ובכעסו נסתלקה
רוח הקדש ממנו מכאן אתה למד שהקדש מאכר חכמתו קרא לאלעזר
וקבלו מאתו שנאמר ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא וגו' אשר
צוה ה' את משה אמר להם למשה צוה ואותי לא צוה :

פרק שמונה וארבעים

רבי יוחנן בן זכאי פתח ביום ההוא כרת ה' את אברהם ברית וגו'
אמר אברהם לפני הקב"ה רבש"ע לי לא נתת זרע ואתה אומר
לזרעך אתה הארץ הזאת שנאמר הן לי לא נתת זרע במה אדע כי
אירשנה אל הקב"ה אברהם כל העולם כלו בדבורי הוא עומד ואין
אתה מאמין בדברי אלא אתה אומר במה אדע כי אירשנה היך שני
פעמים ידוע תדע כי גר שנא' ידוע תדע כי גר יהיה זרעך . רבי
אלעזר בן עזריה אומר לא ישבו ישראל במצרים אלא רדו שנים .
תדע לך שהוא כן בא וראה כשירד יוסף למצרים היה בן י"ז שנה
ובעמדו לפני פרעה היה בן ל' שנה שנאמר ויוסף בן שלשים שנה
ושבע שני השבע וב' שני הרעב הרי ל"ט שנה ולוי בן יעקב היה
גדול מיוסף שש שנים וכרדתו למצרים היה בן מ"ה שנה ושני חייו
במצרים צ"ב שנה הרי קל"ז שנים שנאמר ושני חייו קל"ז וברדתו
למצרים ילדה לו אשתו את יוכבד בתו ובת ק"ל שנה ילדה את משה
שנאמר ומשה בן שמונים שנה הרי כולן ר"י כמנן רדו . וכאן הוא אומר
ועברום וענו איתם ארבע מאות שנה אל"ר"אבן ערך לא אמר הקב"ה
לאברהם אלא משעה שהיה לו זרע שנא' כי גר יהיה זרעך וכתוב כי ביצחק
יקרא לך זרע ומשנולד יצחק ועד שיצאו ישראל ממצרים ת' שנה . אל
ריב"ז והלא כתיב ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרי' שלש' שנה וארבע
מאות ל' שנה וגו' אמר לו רדו ישבו ישראל במצרים וה' שנים עד שרא
בא יעקב למצרים נודדו לו שני שבטים ליוסף מנשה ואפרים והם מן

השבטים

באור מספיק

אם למד שסקדון מאחד חמשתו . פסוק שני לשון . ששם נסתלק רוס"ק ומסיום מכלן
אם למד שסקדון מאחד חמשתו . ודע כי נספרי (סדר מקום פסקא קל"ז) כגו' בל לכל
פסוק . ובנספחים ס"ו ב' כגו' חמשתו נסתלק ממשה כו' אם נביא סוף נבואתו נסתלקת
מלפניו כו' פ"כ . לזכר נראה ויפך לגדום כאל נסתלק חמשתו ממנו כמו ספס עי' אהר"ל
פ"א : נסתלק רוס"ק . דאין כשינס שורט אלף מחוץ שמסס : ויאמר אלעזר כו' . מכלל דמפס
נעלם מיינס :

פרקי רבי אליעזר

השבתים שנאמר אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהוה לי דרי רש"י שנה ימים ולילות הרי תל שנה שולג את הקץ בזכות אבות שהם גבעות עולם. ועליהם הכתוב ואמר קול דודי הגנה זה בא מדלג וגו'. רבי אליעזר אומר כל אותן השנים שהיו ישראל יושבין במצרים היו יושבין במח ושאנן עד שבא יגון סכני בניו של אפרים ואמר נגדה עלי הקב"ה להוציא אתכם מצרים בני אפרים בגאות לבם שהם מורע המלוכה וגבורי כח במלחמה עמדו ולקחו נשיותם בניהם ובנותיהם ויצאו מצרים ודרשו המצרים אתריהם והרנו אותם שנא' מאתים אלף בלם גבורים בני אפרים נושקי וגו'. ר' ינאי אומר והלא לא העבירו המצרים את ישראל אלא שעה אחד מיומו של הקב"ה פ"ג שנים ושלישית שנה עד שלא נולד משה שאמרו הדרסומים לפרעה עתיד נער להולד והוא יוציא את ישראל מצרים. וחשב ואמר בלבנו השליכו את כל הילודים הזכרים ליאורה והוא מושלך עמם שנא' כל הבן היחוד היאורה תשליכוהו ונמצא הדבר בסל. ג' שנים ושליש שנה עד שנולד משה ולאחר שנולד אמרו לו הנה נולד והוא כמוס מעינינו אמר להם הואיל ונולד מכאן ואילך אל תשליכו הילדים היאורה אלא תנו עליהם עול קשה למרד את חי אבותיהם שנא' וימרדו את חייהם. ר' נתנאל אומר ראו אבותיו של משה תארו של משה כמלאך אלהים מלו אותו לת' ימים וקראו שמו יקותיאל. רבי שמעון אומר טוב קראו אותו שנאמר ותרא אותו כי טוב הוא ותחביאוהו בבית תחת הארץ ג' חדשים שנא' ותצפנהו שלשה ירחים ולאחר שלשה ירחים לא יכלה עוד הצפניו ושמתהו בתיבה והשליכתהו ליאור והכל צפוי לפני הקב"ה והיתה בתה בת פרעה מנוגעת בנגעים קשים ולא

באר מספיק

פרק ח' הכי רמין שנה ימים וילגלו. כאשר נזמר ע"ד וידע אלכיס וז פרישט ר"א
נמאלו לערו כתלנים את ישראל ביום פ"י עמוד קסא ונלגלו פ"י פרישט ר"א
ונגזירה לא נגזיר אלף ח"ל שנה בחדות כדרך עמודים שלא עמד לסעלו עדי עמד למלכים
והפיוס לענות אותם גם כליגל גם כירק הקב"ה גם כליגלו (לחשון): גלגל גם כירק פ"י
ותם שלא להאמנו לו כלא אותם ומופת מהני ששטו בחשון? שנה כדליתא בנדרש ס"ר טר"ך
ותחזור לכדיא בנסדריין ותמן וינסו מים סהמים ויחוקל א"ר אלו בני פרים שמו לקן
ועשו. ועי' רש"י שם שכל דברי מפורשים בזה"ר פרשה כ" פסוק סהמית: וידעו סהמית
ונגזרו אותם כו'. ויש להאמז דברא קמיו וסגורם בני נ"י (ד"ס א"י) ולכן נדרש דברי סדרה
ד"ס שם פור' מה שסגורם וסגורם בני נ"י והולדים בלחך אלו סינות הולדים בלחך שכל לבני
אפרים. ולפי שזכר בבני אפרים הולדים כתלנים כמו גלגלם ויורא יוסף לאפרים בני שלמים
אמר כי בני אפרים הולדים בלחך. עי' שו"ת כ"ה בלחך וירי לחך גם לקחת מקנים' סגורם
אזני גם. וזה ס"י בלחך נגלד וס"י אפרים עדיין ח. לכן אמר הכבוד שם ויפאכל אפרים
אפרים ימים רבים. כי אז יכול להסח כי מירין בן מנשה ס"י מוכזבי אסד. וסכס בני מיר
במחך וסח נמחך מדליל: שנאמר וימררו את חייסם. כס שם כדכיו קודם גזירה כל כסן
הילוד כאשר שאין עוקרם ומאחר כדסר: וקראו שמו יקסחאל. כדכסיו (ד"ס א"ר) ואשטו
הסידים וידס את ירד אביגדור וסח יקסחאל. ומה שזכר בכל הבורס כולס בשם משס אף שסיו
שקו ישראל לאפרים ששכמים כיוסו. ומה שזכר בכל הבורס כולס בשם משס אף שסיו
לשם רבים. כולס כמחזר שמוס רכס פרסס א' וקסרס את שמו שסס. מכלל אסלס לסד
שכרן של גומלי חסדים אע"פ שסכרס שמוס סיו לו לא קנעו לו שס בכל הסורס אלף כמו
בדליתא בתי' כס פרסס וסח קסב"ל לא קרסו כלס אחר פ"י ועי' פ"ס גלגל פ"י י"ב: שנאמר
יחזר אסיו כי סוב. ומה שזכר וספכרס כלס יריחם משסס מוסס שרססס אסיו כי סוב
לסכר סכס מדיוקס בשמו סלמית סוכס וגלולס כיוסו לישראל לקן וסלעס וגו': וסיתס שסס

היתה יכולה לרחוץ בחמין וירדה לרחוץ ביאור וראתה נער בוכה ושלחה ידה והחזיקה בו ונתרפאה ואמרה הנער הזה צדיק הוא וקיימתו לחיים וכל המקיים נפש אדת מִישראל כאלו קיים עולם מלא וכל חסאבר נפש אחת מִישראל כאלו מאבר עולם מלא. לפיכך זכתה בת פרעה לייבך תחת כנפי השכינה ונקראת בתו של מקום. וכל בני פרעה של פרעה היו מגדלין אותו שנא' ויגדל משה ויצא אל אדוני ויצא משה במתנה ישראל וראה מצרי שהכה אחד מבני הקהתי שהיה מאתו משבט לוי שנאמר וידא איש מצרי מכה איש עברי מאתו. והתחיל מקלל אותו ונסל בחרב שפתיו והרגו וסמנו בחוץ ישראל שנא' ויממנו בחול ואין חול אלא ישראל שנאמר והיה מספר בני ישראל כחול הים. יצא ביום השני וראה שני אנשים עברים נצים ומי היו דתן ואבירם שנאמר ויאמר לרשע למה תכה רעך. אל דתן אתה מבקש להרוג אותי בחרב שבפיך כאשר הרגת את המצרי שנא' מי שמך לאיש שר ושופט עלינו הלהרגני אתה אומר כאשר הרגת את המצרי. וכשבאו משה ואהרן אצל פרעה וא"ל כה אמר ה' אלהי ישראל שלח את עמי ויעברוני. אמר לו פרעה מי ה' אשר אשמע בקולו לשלח את ישראל לא ידעתי את ה' וגם את ישראל לא אשלח מיד השליך אהרן מסתו לפני פרעה ונעשה נחש שרף. מיד קרא פרעה לחרטמים והשליכו מטותם ונעשו נחשים שרפים מיד רץ משה ואהרן ובלע למטותם שנאמר ויבלע משה אהרן את מטותם הכנים ידו לחיקו והוציאה מצורעת כשלג וגם הם הכניסו ידם לחיקם והוציאו אותם מצורעת כשלג. וכל מכה וסכה שהביא הקב"ה על המצרים בטצרים היו עושים גם הם כן עד שהביא הקב"ה עליהם את השחין ולא יכלו לעשות כן שנאמר ולא יכלו החרטומים לעמוד לפני משה ספני השחין וגו'. ר' עקיבא אומר סנקלמורי פרעה היו מחנקים את ישראל בקירות הבית בין לובן הלפנים לפיכך היו צועקים מתוך הקירות והקב"ה שמע את נאקתם שנאמר וישמע אלהים את נאקתם ויוכור אלהים את בריתו ועוד שורפין את בניהם בכור של אש שנאמר ואתכם לקח ה' ויוציא אתכם מכור הברזל מצרים ומיד להם הקב"ה באותו מדה והרג את בכוריהם שנאמר למכה מצרים בבכוריהם וכשיצאו ישראל ממצרים מה עשה הקב"ה השליך כל צלמי תועבותיהם ונשתברו שנאמר ובאלהיהם עשה ה'.

באור מספיק

במ פרעה מתנועת בנפשים קשים וכו'. כ"ס ע"ר פ"א : וסחוקה צו ונפלאה. נראה שיהא לנס כן מדלא זכר הכתוב כלל שרחלם כי אם שירדס לרחון ולקחם את משה מתיאור ונסתם לתיקנם סדרהם מזה ששוב לא רחלם וסוף מהסחוק. שטיק רענן סיס לרחון ושבו לא רחלם כלל. גם סיס קסל לנס מה לו לכתוב שירדס לרחון. אשר סוף ללל טעמם לכן דרשו שירדסם סיס לרחון ביאור מהם רחלם ואח"כ כשלחם ידם וסחוקה צו נפלאה ושבו לא רחלם. וגם כעבור זכ חמלם עליו : וכל המקיים נפש אחת כו'. כ"ב י"א ב' מנסדרין ל"ו א' : ונקרחם כחול של מקום. סי' נחיס דריש לפני חיוכס כס יס עי' וי"ר פרש"א : ויגדל משה. דלון יומר ויגדל שנעשם גדול בקומם שכבר כסיב ויגדל סילד ללל ודלוי ויגדל משה שנסגדל ומנסי סרעם סל כיוס : ונסל כחרב שפתי וסכנו. כמו שנסחאר לסלן מלסכרני אסם אומר וגו' : וליון חול ללל וסרל. ילל לנס סדרש כוס כי מה וססיק לו אס דעס נמס סוסס ססמננו אס כחול לו כעסר : גם כלמס ספני מה סמנו כחול לא כדרך ססמננו סס. לוס דרשו סממנו כפי ישראל סדומים לחול. וכס"ר ססיים סלמסר לנס אסם משוליס כחול סס כחול סוס טסלו סללן ס' כי יסמן כדרך כסייכס ולל יסעס פ"כ : ומי סיו דמן ולכירס סלל' וסלמס לרעס לנס ססס כעס. נראה לי מדכסיס לנס ססס רעך. ססעס ססיו סניסס כעסס וססססס רעסס לנס דרש

ה' שפטים ר' יוסי אומר היו המצרים מממאין את ישראל ואת נשיהם עם תרע לך שכן בנו של הן נשא אשה משבטו ושמה שלומית בת דברי ובאותו הלילה באו עליה נגשי פרעה והרגו רבעלה והרתה והכל הולך אחר הזרע אם מתוך למתק ואם מר למר וכשיצאו ישראל ממצרים התחיל מחרף ומגרף שנאמר ויקוב בן אשה ישראלית את השם ויקלל. רבי ישמעאל אומר חמש אצבעות של ימינו של הקב"ה כלן יסוד גאולות. אצבע קטנה בה הראה לנו מה לעשות בתיבה שנאמר וזה אשר תעשה אותה. אצבע שנייה לקטנה בה הכה את המצרים שנאמר אצבע אלהים היא. אצבע שלישית לקטנה בה כתב את הרוחות שנאמר רוחות אבן כתובים באצבע אלהים. אצבע רביעית שהיא שניה לבהן בה הראה הקב"ה למשה מה יתנו ישראל בפדיון נפשו שנאמר זה יתנו הבהן וכל הדי בה עתיד הקב"ה להשמיר לבני עשו שהן צדין לבני ישראל וכן לבני ישמעאל שהם אויביו שנא' תרום ירך על צריך וכל אויבך יכרתו. רבי אליעזר אומר ה' אותיות ששפלו בתורה באותיות כלם בסוד הגאולה כ"ך בו נגאל א"א מאור כשדים שנא' לך לך מארצך. מ"ם בו נגאל יצחק אבינו מיד פלשתים שנאמר לך סעכנו כי עצמת ממנו מאוד. נ"ן בו נגאל יעקב אבינו מיד עשו שנא' הצילני נא מיד אחי מיד עשו. פ"ף בו נגאלו אבותינו ממצרים שנאמר פקד פקדתי אתכם. צ"ץ בו עתיד הקב"ה לגאול את ישראל בסוף מלכות ד' ודומר להם צמח הצמחת לכם שנאמר הנה איש צמח שמו ומתחתיו יצמח ובנה את היכל ה'. ולא נמסרו האותיות אלא לא"א וא"א מסרן ליצחק ויצחק מסרן ליעקב ויעקב מסרן ליוסף ויוסף מסרן לאחיו ואשר בן יעקב מסר סוד הגאולה לסרח בת אשר וכשבא משה ואהרן אצל זקני ישראל ועשו האותות לעיניהם. והלכו זקני ישראל אצל וקנתן סרח בת אשר ואמרו לה בא איש ועשה אותות לעינינו כך וכך אמרה להם אין באותות האלו ממש אמרו לה והלא אמר לנו פקד פקדתי אתכם א"ל הוא האיש שעתיד לגאול את ישראל ממצרים שכך שמעתי מאבא פ"ה ופ"ה שנאמר פקד פקדתי אתכם מיד האמינו העם באלהים ובמשה שנא' ויאמן

באור מספיק

שבי דתן ואבירם שניסם סח דומים זה לזה כפ"ח: כא עליו נוגש פרעס וסתר לנעלה. כ"ל ופי' באריות ויק"ר פרעס ל"ב: אצבע קטנה בה הראה לנו. פי' לעול פרק כ"ג ומס שבעתו ש: אצבע שניה בה סכס את מצרים. סוף האצבע סתקרה קמיתא ולכן יס לנוכו לזרז מן סכס גלול סכס כשמינו לרס וחס ומחרת עשן או כשמיניר סתקרה כאלכס קטנס סתקרה קמיתא סתוס סתוס האצבע סכס סתקרה למצרים (מג"א א"ח ס' פ"ג כ"ה ודלה כח'): סוף אותיות סתקלו מכל אותיות סתקורס מלס לסוד כו'. קן כג' בערוך סוד חסס: כ"ך בו נגאלו אברהם אבינו כו'. במ"ד פרעס ו"ח ופי' סוסס ו"ח סו' ד"ס סר"ח: סוף האיש שעתיד לגאול. כסס כרמל'ן ו"ל ויס פ"ז לשאל סוף סתמינו לו סלי חסס שסס כססורס סוף סס סוסס. ויס לומר סתק קטנו מיוספ סססע מפי סכיו סכרססון סכס ויחמר לסס כלסון סס סוף ויסס סגולל אופס. גלוי וידוע לפי סתק"ס סלל יכס ארס ויכוס כסס סתק ססססס. סכל כקוס אחר מלססי (וסוף כסססס רכס פרעס ס') קן י"ג סכס כסלס ססס מביס סכיו לסס. סליו גלל כיוס סכיו וכס וסמר לסס ססססס לס סח מלסמינס כו ססיו סלמינס סכיו מלסס ללוי ולוי לקסס וקסס לעמרס ולכך כלסס מביס סכיו וכססלך וסכיו ליסרל כל סדריס לפיכך סלמינו כו עכ"ל. וסלוי וכל לומר יסכס אחר כוס סדיוס סלמינס נופ"ץ סססססס וסס ססוף ככר סס קסס עליו לסוסיא סלוי ססיונס ססססס ולסוף. וסססר סכ סיס סלל לסססן אסיונס סקד סקדסי סלל סלל ככר סס יכס סללס ויגד לסס סקד סקדסי סללס לס ססססס ולססן קלס ככל ארס וס יססס למוסס כי סוף סגולל זק ויזיל ארס סלמינס. לוס כסלס פרעס ססס ככר סס וסמר לסס סקד סקדסי סלמינו לו. וסיוסכ כוס סללס סססססס ססס סס

מרת רוח ליצחק ולרבקה. וזכור חסאתו על בניו ועל בני עד
סוף כל הדורות שנאמר יזכר עון אבותיו אל ה' ושמע שמואל את
קול אנג לוחש בפיו ואמר אפשר שסר ממני המות הרע שנא' אכן
סר מר המות אמר לו שמואל כאשר שכלה נשים חרבך כן תשכל מנשים
אמך כשם ששכלה חרב עמלק וקנך את בחורי בני ישראל מאחרי
הענן וישבו נשיהם שכולות ארסנות כן תשכל מנשים אמך. בתפלת אסתר
ונערותיה נהרגו כל זכר עמלק וישבו נשיהם שכולות וארסנות שנאמר
ויאמר שמואל כאשר שכלה נשים חרבך ותפלת שמואל שבר הילם
של בני מעל ישראל בגלגל שוא' וישסף שמואל את אנג לפני
ה' בגלגל. בכל הוא עושה שריותו בנכורים הוא שולח עליהם דברים
נמוכים להודיען שאין כח גבורתן מאומה. מיטוס הרשע נכנס לבית
קדשי הקדשים ואמר אין צר ואויב יכול לפני מה עשה הקב"ה שלח
עליו יתוש אחד לתוך חוממו והיה מהלך עד שהגיע למוח. ונעשה
אותו יתוש כמו גוזל בן יונה משקל שני ליסרין להודיען
שאין בכח גבורתו מאומה וישראל שנכנסו לבית קדשי הקדשים
בנאות לבם והיו אומרים אין צר ואויב יכול לעמוד לפנינו מה עשה
הקב"ה שלח עליהם נבוכדנצר הרשע שהיה להם איש צר וגבה רוח
להודיע לזכר כי לא בכח יגבר איש. רבי חכינאי אומר לא נתן הקב"ה
קצבה למלכיות אלא לשעבוד מצרים שנאמר ועבדום וענו אותם
ארבע מאות שנה ועשה עמהם הקב"ה כרוב רחמיו וכרוב חסדיו
וקצר חציה כמנין רדיו שנים ולמלכות בבל שבעים שנה שנאמר כי
לפי מלאת לבבל שבעים שנה. ר' אבהו אומר ארבעים וחמש שנים
מלך נבוכדנצר. תדע לך שהוא כן בא וראה בשנה שמתלך עלה
לירושלים וכבש את יהויקים מלך יהודה בשנת שלש למלכות יהויקים
מלך יהודה בא נבוכדנצר מלך בבל לירושלים ויצר עליה שמונה שנים
מלך על מלכות יהויקים ואחד עשר שנים מלך על מלכות צדקיהו הרי תשעה
עשר עד שלא נחרב הבית ומשנתרבה הבית עשרים ושש שנה תדע לך שהוא
כן בא וראה מן גלות יהויכין עד שמתלך אויל מרודך בנו שבעה ושלשים
בשנים עשר חרש בעשרים ושבעה שנים וגלות יהויכין מלך יהודה
את ראש יהויכין מבית כלא. ר' יונתן אומר סוף מלכי מדי ופרס
היה ארתחשסתא מלך שנה בבל ושהים עשרה שנה שנאמר ובבבל
זאת לא הייתי בירושלים. רבי תנחום אומר בוא וראה עשרו של
אחשורוש שהיה עשיר מכל מלכי מדי ופרס ועליו הכתוב אומר
והרביעי יעשיר עושר גדול. ומה היה עשרו של אחשורוש שהעמיד
ממות זהב וכסף ברחוב העיר להודיע לכל העולם עשרו שנא' כמות
זהב וכסף וכל כלי תשמישו של אחשורוש לא היה בכלי כסף אלא
בכרי זהב והביא כלי בית המקדש וכלי ביתו היו משתנים ונעשים
כעופרת שנאמר וכלים מכלים שונים וכל רצפת פלשרין שלו אבנים
טובות ומרגליות שנא' על רצפת בהם ושש ודר וסוחרת. רבי אליעזר
אומר

באור מספיק

פרק מה נפלים אסתר ונמרוס כו'. לא תלאתי וז' נסום מקום וז' : מיטוס כרשע .
ניסין לז' פ"ב כ"ל מרספ"י וז' ערשם אחרי מות קס"ר פרסס ס' : ונפסס אוסו
יפסס כמו גזול כן יונס . לפ"ר שסות ע"ס סוף וז"ל גזול כן שנס וכ"ס גניסין שס בתחיתס
מלא כגזול כן שנס משקל כ' ליטרין ע"ס וכן נדפס בטפוס נקסלס רכסי שס : עד שמלך אויל
מרודך בנו לז' שנס כו'. פו' מנילס יז"ל פ"ב ונרז"ל שס : ככלי וסכ . כמו שנלמד וכדקסס
ככלי וסכ : וכלים מכלוס שונים . פי' עלוס שנו קלנו שינוי טפסו כלי כספ"ק : כדי לרלוס

אמר חצי שנה עשה אחשוורוש סעודות גדולות לכל העמים ש:אמר ימים רבים שמונים ומאת יום וכל מי שהיה מאכלו במהרה היו נותנין לו מאכל במהרה וכל מי שהיה מאכלו במסמא נותנין לו מאכל במסמא לקיים מה שנא' לעשות כרצון איש ואיש. רבי שמעון אומר כל מנהגן של מלכי מדי כשהיו אוכלין ושוחין היו מביאים לנשיהם גלויות בשור ערות משחקות ומרקדות לפניהם כדי לראות ביופי תוארן ובשונכנס היון בלבו של אחשוורוש בקש לעשות כן לושתי ובת מלכים היתה ולא קבלה עליה לעשות כן שתבוא לפני ערוסה ושלחה ואמרה לו איש שומה שכור אם אבוא ויראו אותי שאני כעורה יבוזו לך בשולחנך ואם יראו אותי שאני יפת תואר יתרוג אותך אחד מן השרים שלך בשעת היון ושמע המלך לדבריה וצוה להרגה וכשיצא היון מלבו בקש לושתי המלכה ולא מצאה אמרו לו שריו הגזירה שגור עליה והתחיל בוכה עד הגזירה שגור עליה. ולמה נגזר עליה אותה הגזירה לפי שהיתה מביאה את בנות ישראל ערוסות ועושים לה מלאכות בשבת ועל זה נגזרה עליה גזירה בשבת שתשהם ערוסה שנא' וזכר את ושתו ואת אשר עשתה וגו'. רבי זכריה אומר מנלגלן זכות על ידי זכאי על ידי דניאל שהיה מסוכן נתגלגלה המלכות על אסתר לפי שאמר למלך אל תבכה שכל מה שעשית לושתי כתורה עשית וכל המקיים מצות התורה הקב"ה מקיים מלכותו שכך כתוב בתורה והוא ימשול בך ושלח המלך בכל המדינות לעשות כדבריו ממזכר שנא' להיות כל איש שורר בביתו. ועוד אמר יבקשו למלך נערות בתולות וגו' נערות ולא כל נערות אלא נערות יפת תואר שנא' והנערה אשר תיטב בעיני המלך ותיטב להלן ותיטב הנערה בעיניו והמה הקב"ה חן וחסד עליה בעיני כל רואיה שנאמר ותהי אסתר נושאת חן בעיני כל רואיה :

עין אלו מצינו
לפי: דהא מאין

פרק חמשים

איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי. רבי שמעי' אומר וכו' לא היה יהודי בשושן הבירה אלא מרדכי בלבר והא כתיב והיהודים אשר בשושן אלא לפי שהיה יהודי צדיק וכן אבות ומורע המלוכה והיה עוסק בתורה כל ימיו ובפיו לא היה נכנס דבר מאכל ממה לפיכך נקרא איש יהודי. ושמו מרדכי לפי שהיתה תפלתו נכנסת לפני הקב"ה כמר דכי. בן יאיר שהיה מאיר פנים בהלכה. בן שמעי' שיצא לקלל את דוד. בן קיש שהקיש על דלתי רחמים ונפתחו לו. רבי שמעון אומר בוא וראה חכמתו של מרדכי שהיה יודע בע' לשונות והיה שמו מרדכי בלשן והיה יושב בשער המלך לראות שלא תמסא אסתר ונערותיה בכל מאכל ממה ושמע שני פריטי המלך שהיו מדברים בדשון כשרים ואומרים זה ליה עתה ישכב המלך משכב הצהרים וכשיעמוד משנתו ויאמר לנו תנו מעט מים

באור מספיק

ביופי יוארן. מי' מ"ס כנר"א כנר"ס: א"ס ט"ז א' ס"ק א': ולמה נגזר עליה כו'. מניס
י"ב ב': מנלגלן זכות ט"ז זכאי. שבת ל"א א' :

פרק ג' מר דכי. מר דודר פ"א מר דכי: ואור שמים מאיר פנים ככלס. ט"ז מניס י"ב
פ"ב וכנ"י שכללן כוא כמי שאלמו חו"ל: שמים יודע כע' לשון. מניס י"ג ב'
מנחם ירושלמי שקלים טקס ס' פ"י"ט: מרדכי בלשן. (פזור ד'): כל האומר דבר בשם
אומרו פ'. מניס פ"א א' וכ"ס משלי דכתיב מרש"ו ושי' כנ"י סקלר שם וממלא דבר פזר :

מים נתן לו סם המות בקיתון של זהב ושמע מרדכי לשונם ונכנס והגיד לאסתר ואסתר הגידה למלך בשם מרדכי שנא' ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי מכאן אמרו חכמים כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם וכשעמד המלך סמשיכ הצהירים אמר לשני סריסיו הנהוגים להשקותו השקוני נתנו לו הסם בקיתון שר זהב אמר להם המלך שפכו את המים הללו לפני אמרו לו אדוננו המלך הן המים הללו הם יפים והם מים טובים הם מים קרים הן מים ברורים אמר להם המלך כך עלתה לפני לשפכן מיד שפכו אותם לפניו ומצא בהם סם המות וצוה המלך לתלות שנא' ויתלו שניהם על עץ. וכל דבר שהיה למלך היו כותבים אותו לפניו ומניחין אותו ברדוסקמא שלו. וכשהיה רוצה לידע הדברים היו נקראים לפניו וכתבו את הדבר הזה שהגיד מרדכי על ספר דברי הימים לפני המלך. רבי פנחס אומר שני עשירים היו בעולם קרת בישראל שמצא אוצרות זהב של יוסף. והמן באומות העולם שלקח כל אוצרות מלכי יהודה ואת כל אוצרות בית קרשי הקדשים וראה המלך את עשרו ואת עשרת בניו ורצה המלך לרוממו ולגדלו שנאמר ביום ההוא גדל המלך אחשוורוש את המן בן המדתא וגו' וצוה המלך להיות כל העם כורעים ומשתחיים להמן ומה עשה המן עשה לו צלם מרוקם על בגדיו וכי מי שהיה משתחוה להמן היה משתחוה לתועבה שעשה לו וראה מרדכי ולא קבל עליו להיות כורע ומשתחוה לשקוצו שנאמר ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה ונתמלא המן חמה עליו ואמר היהור. הללו היו שונאים אבותי מעולם ועכשיו אני אומר למלך שיאבד אותם לעולם ועד, מה עשה נכנס לפני המלך ואמר לו אדוני המלך ישנו עם אחד ספור ומפורד בין העמים בכל מדינות מלכותך ואינם עושים רצונך ומלך אין שזה להניחם אם על המלך טוב קח את חצי מסוני ותתן לי רשות עליהם אמר לו המלך הרי הם נתונים לך חנם ורוח הקודש מכרת ואומרת חנם ומכרתם ולא בכסף תנאלו. רבי יוסי אומר אספרגולוס גדול היה המן וכתב אגרות פתקין והפיל גורלות לידע בין יום ליום ובין סול לסול ובין חרש לחרש שנאמר הפיל פור הוא חצורל לפני המן וכתב ושלח בכל המדינות להשמיד דהריו ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן סף יגשים בשלשה עשר לחדש שנים עשר הוא חודש אדר ביום השלישי במזל אריה. ושמע מרדכי וקרע את בגדיו. ולבש שק ואפר ויצא לרחוב העיר היה צועק ואומר רבון העולמים לא נשבעת לאבותי להרבות זרעם ככוכבי השמים ועכשיו נתת אותם כצאן שבהה ושמעה אסתר ותשש כחה שנאמר ותתחלהל המלכה מאד ושלחה וקרא' דהתך נאמן ביתה לידע מה נעשה ויצא התך אל מרדכי והגיד לו את הדברים ונכנס התך והגיד לאסתר וראה המן דהתך יוצא ובא והרגו ולא מצאה איש אחר נאמן לשלח למרדכי אמרה היא בעצמה לבוא אל מרדכי שנאמר ותאמר אסתר להשיב אל מרדכי אמרה לו לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן וצומו ערי ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים ואילו הן (י"ג וי"ד ומ"ו) אמר לה מרדכי והלא יום שלישי יום

פסח

באור מספיק

קרת בישראל שמה אלוהים יוסף. פסחים ק"ט א' שלם מסמונים סמיון: סגס של מלך מלכי פלגים. דונמתי ויקן כינן י' נקום נקמתי (דכ"י מנילס סג). ומה שניאלס לדרש סגס ואל דכל נידוד סינס שנימקלל מפורש בו סינס כנידוד. משא"כ נכסונ סוס חוט מפורש סינס

פסח הוא אמרה לו אתה ראש לסנהדרין ואתה אומר דבר זה ואם אין ישראל למי הפסח שמע מרדכי את דבריה ועשה כל אשר צותהו שנאמר ויעבור מרדכי מלמד שעבר יום ראשון של פסח בלא אכילה ביום השלישי לבשה בגדי מלכות והלכה וקראה למלך ולהסן בפעודה שעשתה בחסמה עשר בניסן כיון שאכלו ושתו אמר הסן בלבו המלך כגדל אותי ואשתו מרומסת אותי ואין גדול ממני בכל המלכות שנאמר ויצא הסן ביום ההוא שכח ושוב לב , בלילה ההוא נדרה שנת המלך באותו הלילה נדרה שנת של מלך מלכי המלכים הקב"ה ונדרה שנת הטלך שבארץ ונבהל ועמד משנתו אומר לבני הסן שמשי וסופרים שלו לקרות להרנו ונבהל ועמד משנתו אומר לבני הסן שמשי וסופרים שהגיד במפרים לידע מה שעברו עליו ופתחו הספרים וספצו הדברים שהגיד מרדכי על גתנאס ותירש וזא היו רוצים לקרות והיו הכתובים נקראים מאליהן שנאמר ויהיו נקראים לפני המלך קוראים לא נאמר אלא נקראים סיד אמר המלך לעבדיו קראו לי להסן אמרו לו הרי הוא בא בחוץ אמר המלך אמת הוא הדבר שראיתי בחלום לא בא בשעה הזאת אלא להרגני אמר להם אמרו לו שייכנס נכנס אמר לו המלך אני רוצה לגדל ולרובם לאיש אחד מה לעשות לו אמר הסן בלבו למי יחפוץ המלך לעשות יקר יותר ממני וכל זרעם של עמלק אוסרים בלבם ואין סגלים את הסוד בפיהם אמר לו אדוני המלך אם אתה רוצה לעשות יקר לאיש אשר אתה חפץ בו יביאו לבוש אשר לבש בו המלך ביום שהמליכוך ואת הסוס אשר רכבת עליו ואת הכתר אשר נתן בראשך ביום שמלכת אמר לו רשע לא דיך אלא על הכתר שבראשי אם כן מה הנחת לי כיון שראה הסן שכעס המלך על הכתר חזר ואמר ונתון הלבוש והסוס על יד איש משרי המלך הפרתמים . אמר לו המלך צא ועשה כן למרדכי היהודי היושב בשער המלך כיון ששמע זה הסן סיד נבעת ונבהל אמר לו אדוני המלך יש מרדכי הרבה אמר לו היהודי אמר לו יש יהודים הרבה ששכס מרדכי אמר לו היושב בשער המלך אמר לו אדוני המלך לא הייתי חושב כי אם על גדול מזה הייתי אומר אבל לזה תן שדות וכרמים ודיו אבל אלו מה יועיל לו אמר לו לך עשה כאשר דברת וגם אני יכול ליתן לו כל מה שגזרת בפקד אמר לו המלך חי ראשי ומלכותי לך נאה לעשות כן סיד לקח הסן הלבוש והסוס והלך אצל מרדכי ושאל קום לשלום אמר לו מרדכי אין שלום אמר ה' לרשעים אמר לו חסן קום לבוש בגדי מלכות של מלך אמר לו שומה שבעולם אין אתה יודע שיש לי שלשה ימים לובש שק ואפר ויושב עליו כמה שעשית לי אלא הולכיני רבית המרחץ מה עשית אמר צותה לכל איש שיעמוד בי בני לא יחיה ואם יאמר להדליק אל ישמעו לו הלך הסן והדליקו בנפשו בער כרתו ושלח לבנו הגדול לקרוא אל מרדכי למרחץ לקח מרדכי והכה אותו ברגלו ואמר לו למה לא בא אכרך בעצמו והלא הוא עבד שלי הלך אצל אביו והגיד לו הלך הוא בעצמו

באור כספיק

פינע גדוד שנס כסלך לחפורת חסני מנ סוכ לכן פירש שנס מלכו של מולס . רש"י (סס) ונדרש שנת כסלך וזכא כחלומי . כ"ל . וכשאר נמחק : וזכא כחלומי לזמן . כלס רבס פרסכ ס' ססוק כי כל החלום נדבס ענין : לא דייך אלא על סכסר כנרלשו . וזא סנין לחפורת סכחלום כוא לחס . וע' מדרס סס : לך עסס כלכר דנרס כ' . דרש' כן מקרא יסורא אל חסל דכר מכל לכר דכרס סכוא מיוצר סככר כחוי סכסר קס ונ' כלכר דכרס ועסס ק למרדכי ג' . ומס דרשו סססן אמר לחפורת סנין מרדכי רלוי נגדולס וז לפניש כלכוס מלסס

בעצמו מעל כרחו ליכנס עמו לבית המרחץ ונדה ראשו והוציאו והלבישו
אמר לו עלה רכוב על הסוס אל לא יכילנא כחיש חילאי בתעניתא
ולא יכילנא מה עשה המן הרכין את צוארו ועלה עליו ורכב על הסוס
ורכב עליו מדמדלי כרעא חדא בעס ביה בכרעא אחרייתו אמר לו והלא
נתיב בתורה בנפול אויבך אל תשטח אמר לו הני מילי בישראל אבל
בעכוים ואתה על במותימו תדרוך . ובא מרדכי לפני המלך והמן מכריו
לפניו כבה יעשה לאיש אשר המלך הפץ ביקרו והמן נדהג אל ביתו
אבל וחפוי ראש אבל מבחו וחפוי ראש ממה שאירע לו . אמרה לו זורש
אשתו וכל אוהביו ולא שמעת ממה שנעשה לפרעה בסדרים אם מורע
היהודים מרדכי באותה שעה באו נערי אסתר ולקחו את המן אל
המשתה אשר עשתה אסתר בששה עשר בניסן כיון שאכלו ושתו אמר
לח המלך מה שאלתך אסתר המלכה ותנתן לך ומה בקשתך אמרה
לו אדוני המלך אם על המלך טוב תנתן לי נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי
לפי שבא אדם אחד וקנה אותנו להשמיד להרוג ולאבד ואלו לעבדים
ולשפחות נמכרנו החרשתי . אמר לה המלך מי הוא זה ואי זה הוא
אמרה לו המן הרע הזה . מיד חפוי פניו והמלך קם בחמתו ממשתה
ודין ונכנס לכן הביתן מה עשה מיכאל התחיל מקצץ את הנסיעות
ראה המלך אמר לו מי הוא זה אמר לו אני בן המן שכך צוני אבא מיד
וחמתו בערה בו . מיד שב מננת הביתן מה עשה מיכאל הגביה להמן
מעל לאסתר כאלו רצה לבוא עליה אמר המלך הגם לכבוש את המלכה
עמי בבית מיד צוה המלך תלוחותו שנאמר ויאמר המלך תלוחו עליו
באותו שעה מה עשה אליהו ול נדמה כתרבנא אחד מסריס המלך
אמר לו יש עץ בביתו של המן סבית קרשי הקדשים גבוה חמשים
אמה שנאמר ויעש אולם העמודים חמשים אמה ארכו מיד צוה המלך
לתלותו עליו שנאמר ויאמר המלך תלוחו עליו לקיים מה שנאמר יתנפח
אע מן ביתיה ואומר ויתלו את המן על העץ אשר הכין לו ולקח המלך
את כל אשר להמן ונתן למרדכי ודאסתר לקיים מה שנאמר וביתיה
נורי יתעביר על דגא וצוה המלך ליהודים שיעשו כטוב בעיניהם וכתבו
ושלחו ספרים בכל מדינות המלך להרוג ולאבד בשונאיהם בשלשה
עשר לחדש שנים עשר במזל האריה והאריה מזל על כל החיות וכל
מקום שהוא רוצה הוא הופך את פניו ואשר חשב והפך את פניו
לחשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים נהפך על שונאיהם שנאמר
ונהפוך הוא אשר ישלחו היהודים וגו' . רבי אליעזר אומר מ' בניסן
היו לו להמן עשרה שהיו סופרי המלך ושרשים בכל המדינות שנאמר
ואו עשרת בני המן חלו . ר' פנחס אומר מלך מרדכי על כל היהודים
שנאמר ומרדכי יצא מלפני המלך ברבוש מלכות . מה המלך לובש
פדיונה כן היה מרדכי לובש מה המלך עטרה בראשו כך היה מרדכי
מקור

באור מהפיק

פלימס ולכריכו על סוס סמך ודי לו כשרום וכרמים . וסמך לו לתחזק אל סל דבר סל
למר דרכו . כיון פס שלמסר נחמל וגם מרדכיך כלהונם כל סנה מלקיומו : פי כני . מרמק :
מדמדלי . פשטנבים : וכלא כסוב כסורס כנשל מ' . מיון מילס סס : סס עסס מיכלא ס' .
פמחל סס פסרס דמקס שינס לקומס סס קוסס כחוסס חף סיכס כחוסס . וסולא מדכסיכ
וסמלך סס פנינס כיוסן פסוס לו לכסוב וסמלך סס אל כיוס חוססס וסל יודפסן פמגינס כיוסן
סס מלחכ פסוס סס . לכן דייקו סנל לסורוס פסוס סס פמחלו על דבר ס' ע' . כנינס כיוסן
וססוס סמלל סס קולן כניסיעוס : כניכס להמן מעל חוססר . תדכסיכ נוסל על סססס . פשטפסו
חל וסלך וסל כסוב נפל . נפדו מוס פסלס לוקוס וסמלך פסיעו : וסמלך פלך על כל חוסס

מזמור שנאמר ועמרת זהב גדולה, מה המלך מוניטה בבל הארץ כך היתה אמת מרדכי עליהם שנאמר כי נפל סחר מרדכי עליהם ושמעו הולך בבל המדינות. מה המלך מוניטה שלו הולכת בבל הארץ כך היה מרדכי מוניטה שלי הולכת בבל המדינות שנאמר ושמעו הולך ומה היתה מוניטה שלו מרדכי מכאן ואסתר מכאן למה שהיה איש טוב ודובר שלום לכל זרעו שנאמר כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש ועליו הכתוב אומר שמר תם וראה ישר כי אתה לאיש שלום.

פרק חמישים ואחד

רבן גמליאל אומר כמו שראשי חדשים מתקדשין ומתחדשין בעולם הזה כך יהיו ישראל מתקדשין ומתחדשין לעתיד לבא כמו ראשי חדשים שנאמר דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלהיכם. וחכמים אומרים שמים וארץ עתידים ליעבר ולהתחדש מה כתיב עליהם ונגלו כספר השמים. כאדם שהוא קורא בספר וגולל אותו כך עתיד הקב"ה לגלול את השמים ונגלו כספר השמים. והארץ כבגד תבלה כאדם שהוא פושט את מליתו והוא מכיל אותה ותזרז ומקפל אותה כך מקפל את הארץ וחוזר ומחדש אותה למקומה כמלית שנאמר והארץ כבגד תבלה וכל יושבי הארץ ישעמו מעם מיתה שני ימים שאין נפש אדם ובהמה על הארץ שנאמר ויושביה כמו כן ימותו וביום השלישי מחדש אותם ומחיה אותם ומקים אותם לפניו שנאמר יחינו מיוםם וביום השלישי יקימו ונחיה לפניו. רבי אליעזר אומר כל צבא השמים עתידין ליעבר ולהתחדש מה כתיב עליהם וכל צבאם יבול כנבול עלה מגן. מה הגן והתאנה נובל עלה מהם והם עומדים עץ יבש וחזרות ופזרות ונוצצות וצומחות ומוציאים עליהם חדשים כך כל צבא השמים יבולו וחזרין ופזרין ונוצצין וצומחין ומתחדשין במקומן להודיע שהוא מכלה את הכל ואין עוד לא רעב ולא מנפה. ואין עוד צרות חדשות שנאמר כי הנני בורא שמים חדשים וארץ חדשה. רבי ינאי אומר כל צבאות השמים עוברין ומתחדשים בכל יום. תדע לך שהוא כן כשהשמש נוטה לבא במערב רוחץ במימי אוקיאנוס כאדם שהוא מכבה נרו בתוך המים כך מימי אוקיאנוס מכבין שלהבותיו של שמש ואין נוגה לו ואין שרבת שלו כל הלילה עד שיבא למזרח וכשיבא למזרח רוחץ בנהר אש כאדם שהוא מדיק נרו בתוך האש ומדליק לנרותיו ולובש שרבתותיו ועולה להאיר על הארץ ומחדש בכל יום מעשה בראשית וכן עד שיבא למערב ולעת ערב הירח והכוכבים והמזלות רוחצים בנהר של ברד ועולים להאיר על הארץ ולעתיד לבא הקב"ה מחדש אותן ומוסיף על הארץ

באור מספיק

כ"ל : מוניס שלו. מסנע : ר"ס לומר מלך מרדכי כו'. עד סוף ספר חסד רכמי מסנע ומרדכי יאל : מרדכי מכאן כו'. פי' כך כיס כסוב מזל אחד שם מרדכי ומסנע של חסד אצל כסני ומכאן נחם' כ"ק ז"ל פ"ב ד"ס מסנע ונכ"ל פרסע ל"ס חיסא שק ואמר מכאן ועצמם וכן מלך פ"ב :

צ"ק נא וזה מכל חסד. פי' וזה עוד חסד כמו לוי סיכל כזה דמלח : וזהו צ"ח חסד חסד. וכן כמו קטנע ליל קטן ג' קטנע ספיקים של מימי חסד חסד

החזק אחד שבעתים כאור שבעת הימים שנאמר והיה אחד הלבנה כאור החמה. רבן גמליאל אומר עולת שבת שמקריבין בכל שבת שני כבשים ועולת ראש חודש פרים שנים אלו שנים ואילו שנים כנגד שני עלמות העולם הזה והעולם הבא איל אחד ושעיר אחד כשם שהוא אחד כך הם אחד ואלהיהן אחד. כבשים בני שנה שבעה תמימים כנגד מקריביה' למסדרשן כמו ראשי חדשים שנאמר זאת עולת חודש בחדשו רבי זכרי' אומר אחד ראש חודש מה כתיב ושעיר עזים אחד לחטאת דה' כשברא הקב"ה עולמו ברא שני מאורות גדולים שנאמר ויברא אלהים את שני המאורות הגדולים וגו' הגדיל אחד והקטין אחד והקשה הירח את ערפו שא לא לעשות רצון בוראו שלא להיות קטן לפיכך ישראל מקריבין שעיר חטאת למעלה מעולת ראש חודש שנאמר ושעיר עזים אחד לחטאת דה' אמר הקב"ה השעיר הזה יהיה כפרה עלי בשביל שמעטתי את הירח, רבי אליעזר אומר בית המקדש עתיד להעלות ולהתחדש מה כתיב עליו הגני עושה חדשה עתה תצמח הלא תדעו ושערים שמבעו בארץ עתידים לעלות ולהתחדש כל אחד ואחד בנקטו ושער החצר הפנימית הפונה קדים ששת ימי המעשה דלתיו גזורים וביום השבת הן נפתחים מאלהיהן שנאמר כה אמר ה' שער החצר הפנימית וגו' רבי יהודה אומר בשבתות ובחדשים היו ישראל עומדים שם ורואין הדרגות נפתחין מאיהם ויודעים שבא יום השבת מקדשין את השבת ואחר כך העליונים וכן בראשי חדשים היו ישראל עומדין שם ורואין את הדלתות נפתחין מאלהיהן ויודעין שבאותה שעה נולדה הלבנה ומקדשין את החודש ואחר כך העליונים שמימין ראש מלך הלבנה לבני ישראל. וכיון שהיו עומדין שם ורואין הדלת : נפתחים מאלהיהם ויודעים ששכינתו של הקב"ה בו שנאמר כי ה' אלהי ישראל בא בו והיה סגור ויאמר אלי בן אדם השער הזה יהיה סגור מיד כורעים ומשתחוים לפני אלהיהן וכן לשעבר וכן לעתיד לבא שנאמר והשתחוו עם הארץ פתח השער ההוא. ר' יונתן אומר והרי כתיב אין כל חדש תחת השמש אמר לו הצדיקים מתחדשים וכל מעשיהם אבל הרשעים אין להם דבר חדש כל המשתחוים ובופחים תחת השמש. ר' פנחס אומר מי הבאר עתידין לעלות מתחת מפתן הבית ונובעין ומפרין ויוצאין ונעשין לייב גדלים כנגד ייב שבמים שנאמר ויושיבני אל פתח הבית והנה מים יוצאים מתחת מפתן הבית הימנית מנגב למזבח. ג' כלפי הדרום לעבור בהם עד השוקים. וגו' כלפי המערב לעבור בהם עד הברכים שנאמר בצאת השמש קדים וקו בידו וימד אלף באמה במים מי ברכים. וגו' כלפי הצפון לעבור בהם עד מתנים שנאמר וימד אלף באמה ויעבירני במים מי מתנים. וגו' כלפי המזרח לעבור בהם עד

באור כספיק

על פרושים ופ' מס שכתבתי שם בוס : אמר הקב"ה ימי כפרס כו'. שנוטות ט' פ"א חולין כ' פ"ב ב"ר פרכס ו'. והיינו מדכתיב בכל מקרינוט שפיר פדים אחד חטאם וזכרי' כתיב נ' מכתם שמת חטאם דכוס טס מלס נס' שכול חטאם וכפרס כפרו יס'. ובשנוטות טס כגזיון כתיב וכול טוד מחדום כקבל וזין לכינוי כמשמעו כי כל כדורס כס מלך פנימס טכ"ל. ואני כמס שפרסתי לחנוק : יסוס כפרס. כול לזין פיוס כמו אפרס פניו כמנהס (כרלשס ל"ב) וטענין סקכ"ס כורס ד"ל לבני אדם שמי טעס רעס להכיר כדבר מס אט"ס שכול כדן : מ"מ יכוס נכס ומחוייב למסח להכיר כל השיוסס כמו סקכ"ס שמיטס סירס כדן פ"מ זוס לכינוי כפרס מל פלמי (יס"ס כ"ל טס) : דלחוקו וסיו פגורס. כ"ל : סס נסחיון. פ"א זון זס ידע כל שכולס שכול זוס טכס וכל יוס אחר : זכרי' כתיב זין כל פדס קלי אפתי' סת

פרק שנים וחמשים

[illegible]

תננו כצאן למכתה ולא לאש אוכלה ראה משה בצרתן של ישראל עמד והתפלל עליהם. שנאמר ויצעק משה אל ה' ותשקע האש רבי יהודה אומר אותה האש שירדה מן השמים שקעה בארץ ולא חזרה למקומה לשמים אלא נכנסה לאהל מועד וכל הקרבנות שהיו מקריבין ישראל בסדרבר היתה יוצאת ואוכלת אותן שנאמר ותצא אש מלפני ה' ותדר אש אין כתיב כאן אלא ותצא אש מלפני ה' וגו' והוא האש שאכלה לעדת קרח שנאמר ואש יצאה מאת ה' ואין אדם נפטר מן העולם עד שיעבור עליו מאותה האש ששקעה בארץ שנאמר ותשקע האש. ותרבר מרים ואהרן במשה על אודות האשה הכושית אשר לקח וגו' וכי כושית היתה אלא מה הכושי הוה משונה בעורו כך היתה צפורה משונה במעשיה הטובים. רבי תנחום אומר אף ישראל נקראו כושים שנאמר הלא כבני כושיים אתם לי מה הכושי הוה משונה מכל הבריות כך ישראל משונים במעשיהם הטובים מכל אומות העולם לכך נקראו כושים כתוב אחד אומר ויאמר עבר מלך הכושי וכי עבר כושי היה והלא בירך בן נריה היה אלא מה הכושי הוה משונה בעורו כך בירך בן נריה משונה במעשיו הטובים משאר בני אדם ויאמר יואב אל הכושי לך הנד למך וכי כושי היה והלא בן ימיני היה אלא מה הכושי הוה משונה מכל הבריות כך היה בן ימיני משונה במעשיו וברכיו הטובים מכל ישראל. רבי אליעזר אימר בא וראה ישרותו ותומתו של אותו האיש שאמר ליואב אם תתן אליך כסף איני עובר על מצות המלך אשר צוה שנאמר לו אנכי שוקל על כפי אקף כסף אמר לו בבקשה סמך הראני אותו המקום שאבשלום תלוי בו ולאקבל עליו התחיל כורע ומשתחוה אל יואב לא כן אוחילה לפניך ולקח אותו בורעו והראה לו לפיכך נדקדו בו עשרה רמחים שנאמר ויסובו נערי נושאי כלי יואב. ששה נדמו לאדם הראשון וכלן נהרגו ואלו הן שששון בביתו ונהרג בבחו. שאול בקומתו ונהרג בקומתו. עשהאל במרוצתו ונהרג במרוצתו. יאשיהו בנחיריו ונהרג בנחיריו. צדקיהו בעיניו ולכך עירו עיניו. אבשלום בשערו ונהרג בשערו. אבשלום גבור כח היה במלחמה והיה חריבו מצומדת על מתניו ומפני מה לא שלף חרב וברת שער ראשו וירד אלא ראה גיהנם שנפתחה תחתיו.

אמר

באור הספיק

פרק גג וכי נושית סיפס. פ"ק ט"ו ב' כשרי כשעלוק ספקא ל"ס כגו' וכי נושית סיפס וכלא לטורה סיפס: משום דמטעים סטונים. כלומר כרי דקניות כיה. ומשם פירש ממנה: כלא כננו כושיים. פ"י ט"ז על ספקי סוס: וכי פנד כושו סוס. פ"י שאלו פנד כושי סוס לא כולל ידמים מן סבור: וכלא כרוך בן נרים סוס. מזה משמע שסדרה סוס סוס על פנד הכושי. שפ"י: כרוך בן נרים וכו' כפפרי שם. וכמ"ק שם כגו' וכי כושי שמו וכלא דקיות סוס. משמע שפיקר קישוף על מלך סכופי. ונכס"א שם תמס על כגו' שלגניו פ"ט: וכי כושי סוס וכלא בן ימיני סוס. נפלאום כוא שלא נזכר כוא ספקו כלל סוסים בן ימיני. אך נזמרה שם ובספרי ליתא. כי אם שם כגו' אשר שר ל"ס על דברי כוא בן ימיני וכו' נכון: שם נדמו לזרם כראשון. סוס יד' אי' כגו' תמס. יש שם כמס שונים. ובנחומא סדר ואסתק שם נדמו. שייך כלן משום שסבור למיל סוסים שאלו משום כמעשיו. סוכר ג"כ סוסים משום בקומתו. ואזכר זה מוכיז כל ששם שסוי משונים משאר בני חס: ונכרנ כדוחו. שנאמר ויכר כושו מעליו: שאלו בקומתו. וינכס מכל ספס ששכמו ומשלת (שמואל א' ח'): ונסכר בקומתו. ויקח שאלו אח הכרז וישל פלים (שמואל א' ל'): דקיותו כושינו. דכתיב ואלו עיני דקיותו סור (פליכוס ב' כ"ט) כ"ס שם נזמרה ונכסר כש"י לא ידעמי מנלן ששפנס לשכח. והמסרס"א כח"א שם כחכ פ"ט מדרש (סכיל רש"י סוף מליכס. וידמים ל"ס כסוק ד' יוחקאל י"ב ססוק י"ג) שפנס כולכס מביט עד סכבות וירוח ונכר לו דרך כמעט והסכ"ס יחזן לני כו'. ומדמקן על פלמו לכרות פליט ונמעס. כיו סיו לי פליטס לרלום מעין דוגמא ש' מפנס פכ"ד. ואלו אשר אני אחזק לי ביאור פשוט וקרוצ. מר"ל וקדש

אמר מוטב לי להתלות בשער ראשי ולא לירד באש דפיכך היה תלוי באלה. רבי יוסי ואמר שבעה פתחים לניהנם נכנס אבשלום עד חמשה פתחים של ניהנם ושמוע דוד ותחיל מילך יכספר וקרא על אבשלום חמשה בני בני שנאמר וירגו המלך ויעל על עליית השערים בני אבשלום בני בני וגו'. והחזירו כחמשה פתחים ותחיל מהלך ומשבח ליוצרו ואמר עשה עמי לשיבה ויראו שונאי ויבשו כי אתה ה' עזרתני ונחמתני עזרתני מסרחת אבשלום ונחמתני עד אבלו :

פרק ארבעה וחמשים

ירידה שמינית שירד הקב"ה באהל סוער שנאמר וירד ה' בעמוד ענן ויעמוד פתח האהל ויקרא אהרן ומרים ויצאו שניהם אמר לו הקב"ה כל המלשין את רעהו בסתר אין לו רפואה על אדני בן אביו ואמו עד אחת כמה וכמה כעס עריהם הקב"ה ונסתלק מעל האהל דכתיב ויתר אף ה' בס וילך מיד נצטרעה מרים. אכר הקב"ה אם יהיה גם אהרן מצורע אין כהן גדול בעל מום יכול להקריב על נבי המזבח אלא יראה באחותו ויצטרע שנאמר ויפן אהרן אל מרים הלך אהרן אצל משה אמר לו אדוני משה אין האחים מתפרשים אלא מתוך המות שנאמר כי הוא בין אחים יפריא. אחותינו עד שהיא בחיים נתפרשה מכנו כמות ונתרצה משה בדברים והתפלל עלי' ונעתר לו שנאמר ויצעק משה אל ה' דאמר אל נא רפא נא לה. ר' לויס איש יבנה אומר אם אין אביו של מצורע רוקק בפניו אינו מתרפא שנאמר ויאמר ה' אל משה ואביה ירק ירק בפניה הלא תכלם שבעת ימים מכאן אמרו זב שבעה אבל שבעה מצורע שבעה. זב שבעה מנין שנאמר וכי יטהר הזב מזובו וספר לו שבעת ימים לשחרתו. וזה שבעה מנין שנאמר ואם טהרה מזובה וספרה לה שבעת ימים ואחר תטהר :

אשריה ר"א בן הורקנוס שיצאת במדרה

באור מספיק

דקדקו ז' מדכתיב ואם עיני דקדקו עור שתינת עיני כול מיוסר. שזיס לרין לכתוב ואם דקדקו עור ואנו וידעיס שעיני עורו. מוכ ואל לרנותינו לדרוש שעיני דקדקו סיס מעין דוגמא של מעלס. וסוס איש מקוים שעיניו משאר אנשים ואמר ככתוב שעיני דקדקו. אם סיוסם מעין דוגמא של מעלס. עור : בשער. דכתיב ויתקן ראשו כאלס (ט"ז י"א) : **פרק גר** אמר סקכ"ס אם וסוס גם אכרן מטרע כו'. עי' שנת ל"ז ע"א וסול דעת ר"י כ"ב שם וכספרי סדר כסעלות סספא כ"ס ונגמרה שם סריד וסא כתיב ויתר אף ס' גם משפט כספריס. ופני ססול לניוסם כעלמא ע"כ :

שבת לאל המשיע ועוזר. שמיסתי פרקי רבי אליעזר

